

WALDORF ÚJSÁG - GÖDÖLLŐ

Dióhéj

2021 ŐSZ

TARTALOM

Beköszöntő

Forgács Erzsébet

Pedagógia és művészet

Évnyitó mese – Freigang Krisztián

Szépség és szörnyeteg? – Forgács Erzsébet írása

A rózsza c. mese Benedek Elek gyűjtése nyomán

Christof Wiechert: Az általános emberi a nevelésművészetben – Kuntz Orsolya fordítása

Az emberi szabadság és az anyagi munka Skoda Mercédész fordításában

Civil Kurázsi

Kőhalmi Ákos könyvajánlója

Gyarmati Judit: Civil kurázsi a Regiben

Arcok

Kecskés Judit interjúja új angoltanárunkkal, Le Cornu Katival

Iskolai élet

Vízy Miklós: Pezsgőfürdő

Ahogy az álmok valósággá válnak – Mincsik István írása

Kuntz Orsolya fordítása az iskolai konyháról, étkezésről

Közösségi élet

Élménybeszámoló az első követes adománygyűjtésünkről

– Tóth Adrienn, Gazda Bernadett, Kecskés Judit

Balatonparti szüret a harmadik osztállyal – Kolinger Margó írása

Visszatekintés a Városi Mihály-napra – Turba Bea, Kádár- Éliás Anikó

Kitekintő

Freunde

Életmód

Madarasi Anikó kézműves oldala

(Farm-alapú Nevelésért Egyesület, Rügyek közösség)

Fábián Zsuzsa: Utószó

BEKÖSZÖNTŐ

"Add, Istenem, hogy a világ kiséjüljön és elcsendesedjen bennem és mindenkiiben. Hogy az éjszaka csöndjében asztalodhoz ülhessek, ahhoz az asztalhoz, ami mellől senki se hiányozhat. Ahhoz az asztalhoz, hol a Nappal és a csillagokkal együtt a hétköznapok is kijalszanak, s egyedül a te békéd világít."
(Pálinszky János)

Mihály-nap után vagyunk, Szent Márton ünnepéhez közeledve a külső fény csökkenésének és a belső fény növekedésének útján. Ezen az úton két fontos jelkép kísér minket: Mihály mérlege és Márton köpönyeget kettészelő kardja. Mindkét szimbólum elementáris erejű képi megjelenítése annak, hogy hol tartunk individuális fejlődésünk útján, és ugyanakkor leképezi, archetipikus formába sűríti aktuális világunk eseményeit is.

Mai kettéhasított világunkban az ellentétek feszültségében, a poláris szélsőségekre irányul ítélataktatásunk fókuszsa. Az emberiség történetében alig akad olyan időszak, amikor a hatalom gyakorlásának ne a megosztottság lett volna az egyik eszköze. De ez nyilvánvalóan nem az előrevívő megoldást szolgálja, hiszen a merev ragaszkodás egy bizonyos álláspont-hoz azt jelenti, hogy a mérleg nyelve megállt, nem mozdul ki egyik irányba sem. Ha egyik serpenyő sem tér ki a helyzetéből, akkor nem közelednek egymáshoz a nézetek. Hogy ez elindulhasson, MÉRLEGELENI kell! A mérlegelés alapfeltétele a tudatosság. Csak tudatos mérlegeléssel tud a két pólus között létrejönni valami új. De ez az új már közös, mely egy dinamikus egyensúlyban állandó változásra képes.

Erre a szemléletmódra figyelmeztetnek minket az évkörön Mérleg-havának kihívásai, és erre kapunk egyre erőteljesebb felszólítást életünk számos területén.

Rá kell döbennünk, hogy ebből a megosztottságot kihasználó manipulációból mindaddig nincs kitörés, amíg a két oldal szemben áll egymással, és minden erejét, energiáját a másik legyőzésére fordítja.

Amíg fel nem ismerjük, hogy Mihály erőire van szükségünk eddigi gondolkodásunk meghaladásához, és az egyre mélyülő szakadék áthidalásához, addig nem tudjuk megfékezni a bennünk ható sötét erőket, nem tudjuk láncon tartani a sárkányt!

Ha felébredünk és ráébredünk saját felelősségünkre, akkor Márton ketté vágott köpönye is egy újabb lépéssel visz előbbre bennünket a felismerésben, hogy ugyanaz alatt a köpönyeg alatt vagyunk, még ha elfelezték is. Akkor a megosztás is új értelmet nyer, a szeretet rangjára emelkedik, és nem a szétválasztást, hanem az összekapcsolódást szolgálja. Mert "az asztalnál mindenkiének akad egy széke, s mindenki a maga eleve kijelölt, ezerszer áldott helyére kerül - annyi vita, helycsere és zűrzavar után." (Pálinszky)

Forgács Erzsébet

PEDAGÓGIA ÉS MŰVÉSZET

ÉVNYITÓ MESE

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét háttáron is túl, volt egyszer egy birodalom. Ezt a birodalmat nem király vezette, noha volt királya, hanem összhangban a birodalom hercegei és segítői.

Egyik feladatuk volt a tűbölcsorsú lángforrás őrzése, amit egy átlátszó, tiszta kristályba rejtettek. Sok ilyen kristály volt a földön, az egyik éppen ebben a birodalomban.

Másik feladatuk a kristály bölcsességének átadása volt azoknak az állhatatos gyermekeknek, akiket szüleik kiválasztottak. Őket hívták tűzgyermeknek.

Nyugalmas és viharos idők váltakoztak a birodalom életében, sokan jöttek és mentek. Mígnem történt egyszer, hogy egy gonosz sárkány kezdte rettegésben tartani a Földet. Senki sem látta, de mindenki beszélt, vagy hallott róla. A sárkány nyomában nyomorúság, betegség, halál ütötte föl a fejét. A bölcsesség forrásának őrzői nem tudták, mitévők legyenek. Mindenhonnan az a tanács érkezett feléjük, hogy mindenki zárkózzon be otthonába, így talán el lehet kerülni a tragédiát. A tanácsot elfogadták. Sokan voltak, akik valóban bezárkóztak, voltak, akik a hegyek közé menekültek, voltak azonban, akik úgy

érezték, hogy továbbra is őrizniük kell a kristályt, hogy a bölcsesség fényútja ne halványuljon el a kristály és a tűzgyermek között. A munka hosszú és fáradságos volt. A sárkány a kristályt szerette volna megkaparintani, bármi áron. Mindenki segítségére szükség volt, így azok is visszatértek, akik korábban elmenekültek, és együtt őrizték tovább a kristályt. Sőt a kristály körül összegyűlt emberek a bölcsesség átadását is folytatni tudták. De a sárkányok csak szaporodtak a földön, az egész földet el akarták pusztítani, csak hogy a kristályokat megszerezzék.

A kristály őrzői úgy döntöttek, segítséget kérnek. Azok az angyalok, akik segítettek az őrzők munkáját, meg is adták ezt a segítséget bölcs tanácsok formájában. A tanácsok így hangzottak:

– Tűzgyermek állhatatos őrzői vagytok. Ismerjétek meg a sárkányokat, hogy bölcsőbbek legyetek náluk!

– A fényút őrzői vagytok, tűbölcsorsú világutazók. Ne hagyjátok elvenni a tűzgyermek gyerekkorát!

– A lángforrás őrzői vagytok. Őrzétek mindannyian a forrást! Együtt többek vagytok! Együtt többre vagytok képesek!

A birodalomban mindenki megfogadta az angyalok bölcs tanácsait. Össze fogtak mind a lakói, és a többi birodalom lakóival együtt legyőzték a sárkányokat, megőrizték a kristályokat, megmentették a földet.

Azóta is boldogan élnek, vidáman énekelnek, táncolnak. Aki nem hiszi, járjon utána.

Freigang Krisztián

SZÉPSÉG ÉS SZÖRNYETEG?

*"Mert a világ sebzett szíve vonaglik
s a lét vajúdni meg nem szűnik addig,
míg szabadságot nem nyer általad,
s benned, a te dicsőségedben újra
romolhatatlanná magasztosulva
föl nem ragyog a megváltott anyag."
(Rónai György: A teremtett világ sóvárgása)*

Világunk a polaritások és dualitások feszítő megosztottságában létezik immár több mint ezer éve, amióta kitörölték a hármasságot a gondolkodásunkból. Ettől az időtől kezdve az egyik oldalon van az Isten, a másikon az ördög, a sátán. A Jó és a Rossz antagonisztikus ellentétként jelennek meg, és a modern ember

már alig emlékszik ősei tudására, miszerint: az egészség és a boldogság titka a poláris energiák egyensúlyában rejlik. Ha bármelyik elem tartósan felülkerekedik a másikon, zavar keletkezik a mikro- és a makrokozmosz működésében. A dualitások kifejeződésében a sötétség éppoly szükségszerű, mint a világosság,

a fájdalom ugyanúgy életünk része, mint a jólét, a boldogság. De éppen így fontos szerep jut az aktív cselekvés mellett a türelmes várakozásnak is. Korunkban ez utóbbi jelent igazi kihívást.

A filozófiában a várakozás a tökéletesség utáni sóvárgás.

A polarításban nem létezik önmagában álló IGEN vagy NEM. A dualitás kettéoszt, de a polarítás nem kizárólagos.

A kettéosztottságban egyszerre van jelen test és lélek, látható és láthatatlan, emberi és isteni. A test nem él, ha nincs benne lélek, és a lélek sem él, ha nem ölt testet. Csak földi létünkben, egy fizikai testben élhetjük meg a lélektől valót. Férfi és női minőség, az Atya és Anya két ősprincípiuma alkotja az Egységet és mozgátja az Univerzumot.

A gyümölcöző polaritást meg kell különböztetni az antagonisztikus és romboló dualizmustól, ami ellentétes erőként jelenik meg a jó és a rossz formájában. Azonban a jó és a rossz nem egyenértékű ellentét, hanem egy másodlagos következmény, mint ahogy a halál sem az élet ellentéte, hanem csak egy része. De az árnyéket sem foghatjuk fel a fény ellentétének. Fény és árnyék polarítása minden megsűrűsödött, átlátszatlan anyagi testre érvényes.

A polarítás egy hatékony természeti törvény, amely egymást kiegészítő erőkből áll. Egy hármasság felé törekszik és egy nagyobb egységet tart szem előtt. De amikor a megítélés úgy jelentkezik, hogy az egyik oldalt emeli ki jónak, a másikat pedig rossznak, akkor elkezdődik egy reménytelen küzdelem, mely nem ad esélyt a teremtő együttműködésnek,

és csak viszályokhoz, háborúskodáshoz vezethet.

Axel Burkart német antropozófus író is erre figyelmeztet, amikor a jelenlegi problémákra igyekszik rávilágítani. Fejtegetésében rámutat, hogy a béke nem lehet poláris ellenerő a háborúval szemben. Csak közepén lehet a mérleg két serpenyője között, mert egy megoldás eredménye! Hogy ezt belássuk, ki kell lépni a poláris gondolkodásból! A trinitást, a hármasságot hordozó szemléletre van szükségünk.

Ha nem az egészségtelen kettéhasítottságban stagnálunk, és a béke közepre kerül, akkor a mérleg két serpenyőjébe a háború és béke ellentétpárjának helyébe a felépítés és a lebontás kell, hogy kerüljön. Ez egy eleven, mozgásban lévő polarítás, mely az összes élő organizmust jellemzi, és így valódi polaritásként jelenhet meg, mint egy egymásból fakadó körforgás. Egy LEMNISZKÁTA, ami a két mérlegkar között lévő mérlegnyelv keresztjében kap mindig újabb impulzusokat, hogy ne váljon egyoldalúvá! Csak ez vezet egészséges egyensúlyhoz, mint a természetben is. Egy új növény kifejlődéséhez a magnak le kell bomlania, és a bimbónak el kell hervadnia, hogy gyümölcs legyen. A táplálékot le kell bontanunk, hogy felépíthesse a testünket. Az élethez szükség van ezeknek az erőeknek az állandó váltakozására.

A béke a harmonikus váltakozás a lebontás és a felépítés között. Örök metamorfózis eredménye, ami nélkül nem létezhet fejlődés.

Ha így szemléljük, akkor a BÉKE nem az, ha véget ér a HÁBORÚ! Olyan nincs, hogy a gonosz ott kívül csakis és kizár-

Gergely Dóra, 4. osztály

rólág egyedül felelős! Mert valami, ami nagyon romboló, ahhoz meg kell jelennie egy erőteljesen felépítőnek is. Meg kell tanulnunk a hármasságban való gondolkodást, és ez nem egyéb, mint a mihályi gondolkodás. Ha ezzel az erővel lépünk fel, akkor vívhatunk meg a sárkánnyal. A küzdelmet azonban önmagunk sárkányaival kell kezdenünk.

Osho azt mondja, hogy "ahhoz, hogy megismerjünk valamit, el kell veszítenünk. Mindenki letér a belső világába, belső terébe vezető útról, és lassanként éhezni, sóvárogni kezd utána. Éhség támad benne, szomjúságot érez. Hívás érkezik legbensőbb énjétől, hogy térjen haza, és az egyén utazni kezd. Ezt jelenti keresőnek lenni. Visszatérés abba a meleg, belső térbe, amelyet egy napon elhagytunk. Nem szerzel vele semmi újat. Olyasmit szerzel vele, ami mindig is ott volt, most mégis nagy nyereség lesz, mert végre először látni fogod, mi is az. Amikor utoljára abban a térben voltál, magától értetődőnek tekintetted." Ennek a fajta keresésnek a motívuma jelent meg előttem a Szépség és a Szörnyeteg

örök érvényű szimbolikájában. Rengeteg forrásból régi, gótikus legendák és rémtörténetek szolgáltak alapjául, és valamikor a XVIII. század közepén vetették papírra. A sokféle verzióban, sokféle átalakuláson átment romantikus történetben a lényeges közös elem a rózsza és a védtelen, törékeny leány, aki mindig egy vadállati formában megjelenő férfival találkozik, akit a mese végére "megvált" szörnyeteg mivoltából. Magyar nyelven Benedek Elek gyűjtésében találhatjuk meg "A rózsza" címmel.

A mese témája bizonyára azért tudott időszerű maradni napjainkban is, mert mindenkor izgalmas kérdéseket vet fel. A Szent Mihályhoz fűződő történetekben is találunk példát arra, hogy a szörnyet nem ölik meg, hanem megtanulják uralni, kordában tartani. "A rózsza" mesében azt látjuk, hogy felébredt egy érzés, mely a szépséget a szörnyeteghez köti. De mi is ez az érzés valójában? Empátia? Szeretet?

Először még az is eszembe jutott, hogy talán Stockholm-szindrómáról lehet szó. Arról a hetvenes években meghatározott tünetegyüttesről, ami a kínzó és a kínzott viszonyában egy olyan jelenséget mutat, amikor a kiszolgáltatott áldozat sorsa elviselése érdekében empátiát, megértést tanúsít a fogvatartója iránt, és ragaszkodni kezd hozzá. Ezt a feltételezést hamar elvetettem, mert itt a lány önként vállalja fel a rabságot, hogy apja ígéretének eleget tegyen. Ebben a szabadon elfogadott szenvedésben lassan, fokozatosan kel életre benne a megismerő szeretet. A szeretetnek szüksége van érzelmi próbatételekre, lelki megpróbáltatásokra, hogy fejlődésnek

indulhasson, ugyanakkor a szeretet csak a szabadságból születhet meg.

A rózsá jelképrendszere ezt is megmutatja. Rilke is "tisztá ellentmondásnak, gyönyörűségnek" nevezte. Szinte minden kultúrában a titok, a titokzatosság, vonzalom, szépség, öröm, szerelem stb. megtestesítője. Magasabb szinten a fény, az élet, a dicsőség, a pompa, a büszkeség archetípusa. De a tüskék, a tövisek a taszítás, a fájdalom képei is. A kereszténységben az égi szerelmet jelenti, és itt a bűnbeesés miatt jelennek meg rajta a tövisek. A kibomló rózsá Krisztus keresztfára hulló vérére, az ötszirmú vadrózsá Krisztus sebeire utal.

Miért lehet a rózsá egyszerre pozitív és negatív jelkép? Mit jelent, ha a lány a mesében egyetlen szál rózsát kér az apjától, a hosszú útra induló kereskedőtől? Miért olyan nehéz ezt teljesítenie? Miért kell cserébe odaígérnie a lányát?

A magyar tündérmesékben a Rózsá nevű természetfölötti lények meglehetősen ambivalens tulajdonságokkal rendelkeznek, hangsúlyozva, hogy valójában minden lénynek kettős természete van. Az, hogy a csúfnak, gonosznak tartott lényben mikor mutatkozik meg a rózsá lelki-szellemi természete az anyagi-fizikai felett, vagyis mikor mutatkozik meg a felsőbb Én-je, az a természetfölötti lény saját döntésén múlik.

Rudolf Steiner azt írta a vörös rózsáról (GA 13), hogy bár az emberhez képest a rózsá alárendelt lény, de mégis eszmény, ideál az ember számára, mert az ember legjobb érzéseivel arra törekszik, hogy valamikor hasonló legyen a rózsához. Hogy valamikor jobbik Énje úr legyen a rosszabbik Énje felett, és így megne-

mesedjék. Egész lénye, egész vére pedig olyan tiszta legyen, mint a növény életnedve.

"A vörös rózsában ennek a jövődöbeli, szenvedélyektől megtisztult vérű, meg-nemesedett embernek a jelképét látom. Ha a vörös rózsá képét a lelkem elé idézem, segítséget kapok ahhoz, hogy úrrá legyek önmagamon és legyőzzem magamban mindazt, ami akadályoz abban, hogy megtisztuljak."

Szépségnek és Szörnyetegnek meg kell ismerniük egymást, hogy polaritásukból, vagyis az összeomlott dualitásból létrejöhessen valami, ami semmi másból nem jöhetett volna létre, és soha nem születhetett volna meg.

Forgács Erzsébet

Buzás Viola, 6. osztály

A RÓZSA (Benedek Elek)

Hol volt, hol nem volt, hetedhét ország is túl, volt egyszer egy gazdag kereskedő ember, annak két szép leánya. Azt mondja egyszer a kereskedő a leányoknak: - Na, édes leányaim, én most elmegyek idegen országba, mondjátok meg, mit hozzak onnét nektek? Mondja az idősebbik leány: - Nekem, édesapám, hozzon egy olyan arany köntöst, hogy a derekát egy karikagyűrű átalérje, s ha leteszik a földre, ott szépen megálljon. Mondta a másik: - Nekem, édesapám, csak egy rózsát hozzon. Csodálkozott a kereskedő erősen, s mondta a kisebbik leánynak: - No, neked ugyan nem nagy a kívánságod. Hozhatok én rózsát, szebbnél szebbet, nem egyet, de százat. De jól van, ha rózsá kell, rózsát hozok neked. Elbúcsúzott a kereskedő a lányaitól. De hogy szavamát össze ne keverjem, volt két szép rozsmaringbokor, s meghagyta a lányainak, hogy azokat este, reggel öntözzék, amíg odajár, mert valahányszor elfeledik az öntözést, mindannyiszor egy-egy ága hervad el a rozsmaringbokornak. Megígérték a leányok, hogyne ígérték volna meg. Elment a kereskedő, ment hegyeken-völgyeken, erdőkön-mezőkön által, s amint egy nagy városba ért, ott mindjárt vett is egy arany köntöst az idősebbik leányának, éppen olyat, amelyet a szíve kívánt: egy karikagyűrű átalérte, s ha a földre eresztették, ottan szépen megállott. Haj de halljatok csudát: ment városról városra, faluról falura, s rózsát nem talált sehol. Sem csúnyát, sem szépet. Talált rózsabokrot eleget, de rózsát, egyet sem. Megszomorodott erősen a kereskedő, s mind csak sóhajtozott

magában: - Istenem, Istenem, lám csak egy rózsát kért a kisebbik leányom, s azt sem tudok szerezni! Föltette magában, hogy addig meg nem nyugszik, még ha térdig vásik is a lába, amíg rózsát nem talál. Ment, mendegélt hetedhét ország ellen, erdőkön-mezőkön, folyóvizeken át, benézett minden kertbe, amerre csak járt, látott szebbnél szebb virágokat, csak rózsát nem. Látott rózsabokrot is eleget, de mintha valamennyiről éppen akkor vágták volna le a rózsát: csak a helye látszott. Már egy kerek eszten-deje volt, hogy eljött hazulról, azt hitte, hogy: no, már a világ vége sem lehet messze. Amint megy, mendegél, meglát egy gyönyörű szép szigetet. Hát azon a szigeten annyi a virág, hogy a szeme nem telt be a nézésével. Volt ott rózsá is, nem egy, de száz; nem száz, de ezer, szebbnél szebb; égővörös, halovány vörös, sárga, mint a színarany, s fehér, mint a fehér liliom. Bemegy a szigetre, s amint ott mendegél, egy aransövényű kerthez ér, amelynek a kapujában két sárkány állott istrázsát. Gondolja magában: "Na, ide jó helyre kerültem. Innen ugyan nem viszek rózsát!" De még jobban meggondolta: "Egy életem, egy halálom, akárhogy lesz, megpróbálom!" S nekiindult a kapunak. Hát hallgassatok ide, mi történt! Nem történt a világon semmi. Az a két sárkány meg sem moccant; nem ám, mert kő volt mind a kettő. Megy tovább, s látja, hogy egy ember ott áll az ösvény szélén. Köszön neki illendőképpen: - Adj isten jó napot, földi! De bizony a földi azt sem mondta: befellegzett. Közelebb megy hozzá,

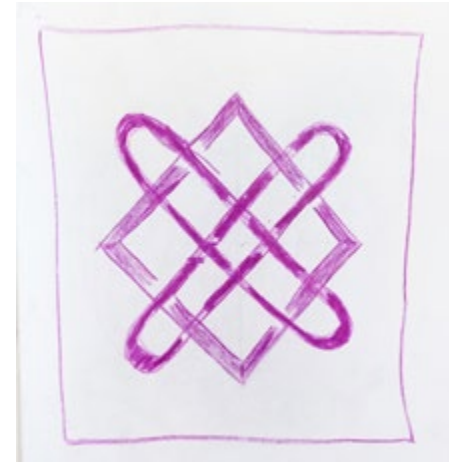
nézi, nézi, aztán megtapogatja, s hát ez az ember is tiszta kő. Továbbmegy, néz erre, néz arra, s hát itt egy deli szép úrfi, ott egy gyönyörűsége szép kisasszony. Volt ott száz is, ha nem több, s mind meg voltak merevedve álló helyükben, csupa kő volt valamennyi. Nem talált egy élő lelket, akivel beszéljen. Ott volt a kert közepén egy ragyogó szép palota: gondolta, fölmegey oda, majd csak talál ott valakit. Fölmegey a garádicson, be akar nyitni az ajtón, de még a kilincse sem tette a kezét, kinyílt az ajtó magától, s utána be is csukódott. Éppen a konyhába lépett, s hát ott ég a tűz nagy lobogva, sül-fő a sok mindenféle drága étel, de szakácsnének híre-nyoma sincs. "Uramisten, uramisten, tűnődött magában, hova kerültem én, talán valami elátkozott országba?!" Indul a szomszéd szobába, annak az ajtaja is megnyílik magától, s amint belép, be is csukódik utána, ott sincs senki. De volt a szoba közepén egy asztal, aranyabrosszal megterítve, aranytányérok, -villák, -kanalak, -kések, éppen két személyre való.

Jávor Máté, 6. osztály

Ő bizony, gondolja, akármi történik vele, asztalhoz ül, s ha enni hoznak, eszik. Le is ült az asztalhoz, s ahogy leült, színig volt a tányér levestel, de nemcsak az övé, hanem szemben vele a másik tányér is; s ahogy elkezdett kanalazni, látta, hogy vele szemben is mozog a kanál, fogy a leves, de hogy ki eszik ott, azt el nem tudta képzelni, mert nem látott senkit. Aztán sorban kerültek az asztalra a mindenféle jó peccsenyék, borok, gyümölcsök; került oda még kávé is. Evett-ivott mindenből, evett-ivott az a másik is, az a láthatatlan valaki, de már azt igazán a jó isten tudja, hogy ki. Mikor aztán jól megebédelt, fölkel az asztaltól, ment a szomszéd szobába, ott sem talált senkit. Keresztülment vagy száz szobán, s hát a legutolsóban két ágy meg van vetve. Nem kérdezte senkitől, mert nem is volt kitől, szabad-e, nem-e, az egyik ágyba belefeküdt, s mind csak azt nézte, hogy vajon a másik ágyban fekszik-e valaki? Egyszerre csak elkezd suhogni a párna s a dunna a másik ágyban, mintha nyughatatlanul forogna egyik oldaláról a másikra valaki. Nekibátorodik a kereskedő, gondolja, egy élete, egy halála, már csak mégis megnézi, hogy ki fekszik abban az ágyban. Odamegy, végigtapogatja az ágyat, de biz azt tapogathatta, senki sem feküdt abban. Nagy bosszúsan visszafeküdt az ágyába, de ahogy lefeküdt, csak megszólal egy hang a másik ágyból: - Jobb, ha alszol, amíg jó dolgod van. - Ejnye, ilyen-olyan adta, hát mégis van ott valaki?! - kérdezi a kereskedő. Kiszökik az ágyból, odaszalad a másikhoz, jól megrázza a dunnát, s mondja: - Szóljon, ki van itt?! - Nem volt ott senki, nem felelt senki. Visszafekszik megint az ágyába, s hát, ahogy lefekszik, az ablak alatt elkezdenek énekelni a madarak, de olyan

szomorúan, hogy a kereskedőnek a szíve majd megszakadt belé. "Istenem, istenem, mégis csak elátkozott ország lesz ez!" - sóhajtozott magában a kereskedő. Aztán egyszerre csak hallja, hogy valaki a szobában elkezd sírni keservesen. Nézett erre, nézett arra, s ismét csak nem látott senkit, csak a keserves zokogást hallotta. Hát, jól van. Nagy nehezen elaludott, s reggel, ahogy fölébred, kinéz az ablakon. De azt emberi száj nem tudná elémondani, ami gyönyörű szép rózsá volt az ablak alatt. Egyik szebb volt a másnál. S a szegény kereskedő nem tudta, hogy melyiket szakítsa le, mert ahogy egyhez hozzányúlt, mindjárt szebbet pillantott meg. Egyszer mégis megakadt a szeme egy gyönyörűsége szép fehér rózsán, fehérebb volt a fehér liliomnál. Uccu, neki! Kiugrott az ablakon, elévette a fehérvári bicskáját, s lenyisszentette a rózsát. De csak hallgassatok ide, mi történt! Ahogy levágta a rózsát, valami keserves sírás, jajgatás tört ki a rózsafa tövéből. S kerekedék egyszerre nagy nehézet fekete fürgeteg, dörgött az ég, hullott az istennyila olyan sűrűn, mint amikor a szilvafát rázzák. Aztán egy nehéz, fekete felleg mind alább-alább ereszkedett, egyenesen az ő feje felé. S abból a fekete fellegből kigömbölyödött egy csudálatos, szörnyűsége teremtés, akinek kígyóbőre volt, serteszakáll, ripacsos arca, s az egész teste úgy össze volt töpörödvé, mint a pirított szalonnabőr. Reszketett a kereskedő, mint a nyárfalevél, s lelkét Istennek ajánlotta: bizonyosan hitte, hogy most már vége az életének. Akkor aztán megszólalt az a csudaszörny, és mondta neki: - Leszakasztád a legszebb rózsát, a rózsáknak a királynéját; hát tudd meg, hogy ha hét nap alatt ide nem hozod a legszebb s legkedvesebb leányodat,

Takács Ágoston, 4. osztály

szörnyű halálnak halálával halsz meg! Egy szót sem szólt a kereskedő, azt is lassan mondta. Hazaindult nagy búsan, a szíve majd megszakadt, ha arra gondolt, hogy az ő szép leányát ide kell hozni ehhez a csudaszörnyhöz. Hazamegy, s hát otthon is csak szomorúság várta. A nagyobbik leányának, amíg ő oda volt, mind csak a mulatságon járt az esze, nem gondolt a rozmaringbokorral, este-reggel nem öntözte. Kiszáradott, csak a száraz kórója maradt. Hanem a másik leány, az bezzeg ápolta a rozmaringbokrot: virult annak minden ága. Sírt a kereskedő, mikor a leányát meglátta, s mondta neki: - Hoztam rózsát, leányom, édes leányom, elhoztam a legszebbet, amely a világon volt. Haj, de ez a rózsá is lesz az én halálom! Aztán elmondta, hogy mi történt. Mondta a leány: - Ne búsuljon, édesapám! Jó az Isten, majd megsegít. Csak maradjon itthon békességben, elmegyek én abba az elátkozott országba. Elbúcsúztak egymástól keserves könnyhullatások közt, s addig ment a leány, míg arra a szigetre nem ért. Éppen úgy járt, mint

az édesapja. Nem találkozott senkivel, még a csudaszörnyvel sem. Ott járt-kelt egymagában, hol a kertben, hol a palotában, nem volt egy lélek, kihez egy szót szóljon. Így teltek-múltak a napok nagy szomorúságban. Hanem egyszer álmot látott a leány. Azt látta álmában, hogy eljött hozzá egy tündérr királyfi, az őt elvitte ebből az elátkozott országból, elvitte egy aranykertbe, ottan koronát tettek a fejére, s királyné lett belőle. Ez a királyfi még egy arany hajszaát is hagyott nála. De mikor reggel fölébredt, bizony nem volt aranyhajsza, hanem serteszőr, amit talált. Na, telt-múlt az idő. Amint egyszer járt-kelt a kertben, fősóhajtott nagy búsan: - Istenem, istenem, bárcsak egy oktan állat vetődne ide, hogy ahhoz beszélhetnék! Ahogy ezt a szót kimondta, elejébe toppan a csudaszörny, s mondja: - Beszélni akartál, hát itt vagyok. Megjijedt szörnyen a leány. A szava elállott. Egy szó nem sok, annyit sem tudott szólni. Mondta a csudaszörny: - Hát jól van, látom, hogy félsz tőlem, nem beszélsz velem. Nesze, adok neked egy harangvirágot, ha ismét megkívánod a beszélgetést, rázd meg ezt a virágot, csenget ez, mint az aranycsengő, s a szavára itt leszek tenálad.

Azzal a csudaszörny eltűnt. Teltek-múltak a napok, s a szegény leány mind tűnődött magában, hátha az a csudaszörny az a tündérr királyfi, akit álmában látott. Addig s addig gondolta ezt, hogy egyszer csak megrázintotta a harangvirágot, s ím, abban a pillanatban előtte termett a csudaszörny. - Hívtál, itt vagyok. Félt a leány most is, hanem azért mégis elkezdett beszélgetni. Beszéltek erről-arról s minderről. Azután hogy, hogy nem, mindennap megrázintotta a harangvirágot, s ha nem látta a csudaszörnyet, ha nem beszélhetett vele, olyan volt, mint az árva, akinek sem apja, sem anyja. Egyszer, amint beszélgettek egymással, felsóhajtott a leány: - Istenem, istenem, ha én még egyszer megláthatnám az édesapámat! Azt mondta a csudaszörny: - Nesze, itt van egy karikagyűrű. Este lefekvéskor háromszor fordítsd meg a kicsi ujjadon, s reggel otthon ébredsz fel. De azt megmondom, hogy egy hét elteltével visszajössz, mert különben szomorú vége lesz az életednek. Hát csakugyan reggel otthon ébredt fel a leány. Volt nagy álmélkodás, volt nagy öröm. De bezzeg hamar búra változott a nagy öröm, mikor a leány megmondta, hogy egy hét alatt vissza kell mennie. Elbúcsúzott az édesapjától, mikor a hét letelt, keserves

sírással visszament a csudaszörnyhez. De alig volt ott egy hetet, kettőt, ismét kezdett sóhajtozni: - Istenem, istenem, de szeretném még egyszer látni az édesapámat! - Jól van - mondá a csudaszörny. - Nesze, itt van ebben az iskátulyában egy csudaír, kend meg ezzel a válladat, aztán szárnyak nőnek belőle, s hazarepülhetsz a gondolatnál is sebesebben. De visszajössz egy hét múlva, mert különben szomorú vége lesz az életednek. Hazarepült a leány, s elmondta otthon, hogy milyen jól bánik vele az a csudaszörny, hogy minden szavát megfogadja, s ő bizony szívesen megy vissza hozzá egy hét múlva. Hallja ezt az idősebb leány, megirigyelte a húga szerencsését, eldugta a csudaíres iskátulyát, s mikor a hét nap letelt, a leány nem tudott szárnyat növeszteni magának, gyalog kellett, hogy visszainduljon az elátkozott országba. Megérkezik a szigetre, rázintja a harangvirágot, de a csudaszörny nem jelent meg. Kereste mindenfelé a kertben, s újra meg újra rázta a harangvirágot, a csudaszörny nem volt sehol. Nagy bánatában bement abba a kicsi kertbe, ahol az apja a rózsát szakasztotta, s hát uramisten, mit látnak szemei! Ott fekszik a rózsabokor tövében a csudaszörny megmerevedve, holtan. Föléje hajlik a

leány, költögeti sírva, költi, de nem hallja. Aztán fölemeli a fejét, s megcsókolja a homlokát a csudaszörnynek, s hát ím, sóhaj egyet. Megcsókolja másodszer is, s hát ím, megmozdul. Megcsókolja harmadszor is, s hát ím, fölegyeneseedik a halott. De halljatok csudát, nem volt az többet kígyóbőrű, serteszakállú, ripacsos arcú csudaszörny, hanem volt, mit gondoltok, mi volt? Egy szépséges tündérr királyfi. Ott mindjárt egymásnak a nyakába borultak, s mondták mind a ketten: - Ásó, kapa s a nagyharang válaszon el minket! S ott mindjárt elmondta a leánynak a tündérr királyfi, hogy őt egy ördögös szüle boszorkányozta meg, amért hogy feleségül nem vette a leányát. Kővé változtatott embert, állatot az ő országában, őt magát pedig csudaszörnyre, s megátkozta, hogy addig csudaszörny maradjon, amíg egy szép leány meg nem csókolja. Na, csaptak aztán lakodalmat, hét országra szólót. Fölkerekedtek szélhintóba, s hipp-hopp, ott voltak a kereskedőnél, ottan újra nagy lakodalmat csaptak. Engem is meghívtak, ettem, amit kaptam, s mikor nem volt semmi, szépen elináltam. Aki nem hiszi, járjon utána.

Székely Dóra és Bede Dorottya, 6. osztály

Szabó Ágota és Turba Hanga, 6. osztály

AZ ÁLTALÁNOS EMBERI A NEVELÉSMŰVÉSZETBEN

Christof Wiechert

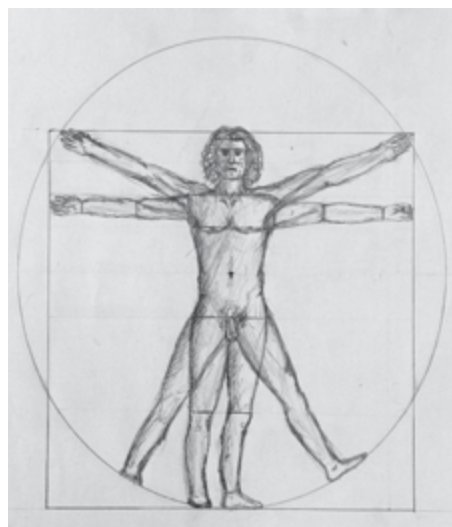
1923. augusztus 19-én – jó nyolc hónappal a Goetheanum leégése után, és négy hónappal a Karácsonyi Konferencia előtt – Steiner előadást tartott a walesi Penmaenmawrban. Augusztus 3-án hagyta el Stuttgartot, és Hoek of Hollandon keresztül Harwichba utazott, ahol George Adams Kaufmann várta.

Útjuk Cambridge-en keresztül Ilkley-be vezetett. Az „Educational Union for the Realisation of Spritual Values” egyesület és annak elnöke, Margeret McMillan meghívására tartotta meg a „A jelenkori szellemi élet és a nevelés” című előadás-ciklusát (GA 307). Útközben a vonaton elolvasta Margaret McMillan „Education through the Imagination” című könyvét, és később úgy vélte, hogy e mű alapján pedagógiai mozgalmat is alapíthattak volna.¹

Az előadások nagy hatást gyakoroltak a hallgatóságra, Ilkley város levéltárában mindmáig olvashatóak a konferenciáról szóló beszámolók. Augusztus 18-án Steiner Penmaenmawrba utazik a nyári iskolába, a brit antropozófus társaság főtitkára, Harry Collison és Daniel Dunlop meghívására. Ez az első, kizárólag antropozófiai témákat magában foglaló előadás-ciklus az Egyesült Királyságban (GA 227, Beavatási megismerés).

A bevezető előadásban Steiner bemutatja a hallgatóságnak az antropozófiát. Az előadást különleges hangvétel jellemzi. Gondoljunk csak arra, hogy az Antropozófiai Társaságot belső konfliktusok tépázták, a Goetheanum leégett és Steiner

súlyos gondolatokat hordozott magában arról, hogy az antropozófiai mozgalom impulzusa hogyan kaphatná meg a számára megfelelő külső megjelenési formát, hogyan lelhetne valódi otthonra.² A következőket mondta a hallgatóságnak: *Ma arra van szükségünk, hogy közvetlenül behassunk az életbe, meg kell látnunk azt, hogy mi van és mi lehet az emberekben. Továbbá egyértelművé kell tennünk a világ számára az antropozófiai mozgalom és más mozgalmak közötti különbséget: az antropozófia átfogó jellegét, pártatlanságát, előítélet-nélküliségét és dogmamentességét: azt, hogy csupán az általános emberinek és a világ jelenségeinek kísérleti módszere akar lenni.*³ Steiner azt mondja: az antropozófia átfogó, pártatlan, előítélet- és dogmamentes. Ez pedig abban a mondatban csúcsoad ki, hogy

Szalai-Kökénydi Lóránt, 7. osztály

„az antropozófia az általános emberinek a kísérleti módszere”. Ennél nyíltabban nem is lehetne megfogalmazni ezt, és ekkor már érezzük a Karácsonyi Konferencia hangulatát.⁴

Ez az őszinteség felszabadítja a légzést. Az ember mintegy megszólítva érzi magát, hogy gondolkodjon el azon, mi is az az „általános emberi”? Honnan tudhatjuk, hogy valami emberi-e? Egy belülről fakadó bizonyosság ez, ahogyan az etikai individualizmus is csak belül lel bizonyosságot? Egy belső bizonyosság, egy belső instancia mondja meg nekünk, hogy valami emberi-e vagy sem. (Itt eltekintünk az „emberi, túlságosan emberi” kifejezéstől. [Feltehetőleg itt Friedrich Nietzsche „Túlságosan is emberi” c. művére utal a szerző – a ford.megj.]) Ha körülnéznünk, világjelenségeket tapasztalunk, például a politikában vagy a gazdasági életben, a tudomány vagy művészet világában. Mindről érezzük, hogy összhangban állnak-e az emberivel vagy sem. Ha az ember belép egy irodába, azonnal érzi, hogy az az iroda az „emberről szól-e” vagy sem. Amikor belépünk egy kórházba, megérezzük, hogy van-e ott valami számunkra megtapasztalható jele az emberinek, vagy nem születik meg bennünk ez az érzés? Egy vasútállomáson, rendőrségen vagy egy iskolában, egy óvodában? Érezzük-e, hogy egy iskola vagy egy óvoda a gyerekekről szól, nem pedig az épületről vagy a nevelőkről? Mi az, hogy emberi?

Az emberről van-e szó, olyan értelemben, ahogy Rutger Bregman szellemesen megkísérelte leírni a tisztességes ember keresése során?⁵ (Rutger Bregman itt idézett könyve *Emberiség – Mégis jobbak*

lennénk, mint hittük? címmel jelent meg magyarul. – a ford. megj.)

Az általános emberi és az iskola

Nyilvánvaló tény – és ezt Karl Martin Dietz is fájlatja az *Erziehungskunst* fent említett cikkében –, ahol a struktúra válik uralkodó elvvé, ahol egy intézmény léte a szervezeti biztonság fonalán függ, ott a pedagógiai, majd az emberi minőség is eltűnéssel fenyeget.

Feltételezhetjük, hogy ezt a tényt mostanra már felismerték. Sokkal érdekesebb a kérdés, hogyan éli meg az ember az iskolát, hogyan hat az emberi? Másképpen fogalmazva: a nevelés művészete mint olyan már eleve magában hordozza az általános emberi jellemzőit, vagy ennek előbb az együttélés révén kell kialakulnia?

Steiner már a kezdetektől fogva világosá tette, hogy például a gyermekek megbuktatása nem lesz része az új pedagógiának. Ezt ma már számos pedagógiai érv alátámasztja.⁶ Akkoriban egy tudatos cselekedet volt: mi ezt nem tesszük. Az általános emberi gesztus ebben: az iskola feladata nem lehet az, hogy megszegyenesen egy gyermeket valamiért, amiről nem tehet.

Steiner szándékát – a „rossz magaviseletű” tanulók esetében – még mindig félreértik. Ha sikerül helyesen értelmeznünk a tanácsát, akkor igen erőteljes hatást tapasztalunk.

Ne alkalmazzuk mereven a megszokott büntetéseket, ne alázzuk meg a gyermeket, a tettet ítéljük el, ne az elkövetőt. Minden helytelen viselkedésben ott rejlik a fejlődés lehetősége, csak fel kell vállalnunk.

Utalnék itt a bölcs, mélyértelmű történetek elmesélésére. Steiner azt javasolja, hogy a helytelen viselkedést követő napon – az alsó tagozat első három évében⁷ – nem megszégyenítésként, hanem jobbító szándékkal mondjunk el egy ilyen történetet.

Az úgynevezett főoktatás bevezetése (már a szeptember 8-i első konferencián is így nevezték)⁸, egy olyan „környezetet”, egyfajta „otthont” teremt a gyermekek és diákok számára, ahol mindig összegyűlhetnek, ahová mindig visszatérhetnek. Ez az állandóságot jelenti hosszú éveken át. Pedagógiailag megalapozott, mindenekelőtt azonban *emberi*.

Nem mindig vagyunk tisztában azzal, hogy egy váratlan tanárváltás vagy akár az osztálytársak távozása mit jelenthet a gyerekek és a diákok számára. Ugyanez vonatkozik az iskola épületére és annak környezetére (iskolaudvar, iskolakert, játszótér). Az iskola és környezete kialakítása hatással van a tanulók jó közérzetére, amint erre Christian Rittelmeyer⁹ is rámutatott. „Belakhatják-e” a gyerekek, a tanulók a házat, övük-e a tér, jól érzik-e magukat, vagy egy hideg, semmitmondó hely, amely nem sokat ad?

Ugyancsak a kezdetektől fogva, amikor a Waldorf-iskolában a nevelés művészete kezdett kibontakozni, a tanárok között a heti konferenciák révén a közösségépítés elve érvényesült: az iskola identitásának együttes kialakítása és ápolása. Egészen más ez a légkör, mint amikor a tanárok csak a saját feladatuk végrehajtóiként vannak jelen az iskolában. Az ember gyakran felteszi magának a kérdést, ha már sok olyan iskolát látott, amelyek külsőleg nem tűnnek Waldorf-iskolának: Hogy lehet az, hogy amikor belép az

ember, azonnal érzi, valóban szinte már „szagról”, hogy a nevelés művészetének iskolájában van? Honnan jön ez az érzés?

Vajon csak a képek és a színek, vagy pedig maga az *általános emberi* az, ami hat ránk?

A fordítást készítette: Kuntz Orsolya

Forrás: https://www.goetheanum-paedagogik.ch/fileadmin/paedagogik/Rundbrief/DE/RB71_Jo-hanni2021.pdf

¹ Siehe Nachwort Chr. Wiechert, zur Holländischen Ausgabe von GA 307. Herausgegeben bei Christofor

² Das Schicksalsjahr 1923 in der anthroposophischen Gesellschaft. Vom Goetheanumbrand zur Weihnachtstagung. GA 259

³ Rudolf Steiner, Eröffnungsvortrag, 19.08.1923, GA 259 Karl Martin Dietz veröffentlichte in der Erziehungskunst einen bedeutenden Artikel diesbezüglich. Erziehungskunst, Februar 2011.

⁴ Kurz vor der Weihnachtstagung war angedacht worden die neue Gesellschaft Internationale Anthroposophische Gesellschaft zu nennen, aber Steiner entschied sich schon im Vorfeld für Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft. Hella Wiesberger, Einleitung zu GA 260a, Konstitution der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft, S.10

⁵ Rutger Bregman, Im Grunde gut, eine neue Geschichte der Menschheit, Rowolt, thalia.de 2019

⁶ Konferenzen mit dem Stuttgarter Lehrerkollegium, GA 300a, 2. Konferenz, 26.09.1919

⁷ Erich Gabert, Die Strafe in der Selbsterziehung und in der Erziehung des Kindes. Verlag Freies Geistesleben Stuttgart, 1961. Zur Technik der sinnigen Geschichte, S. 89. Das Buch ist dem Stile deutlich aus einer anderen Zeit. Trotzdem hat es ganz ausgezeichnete Hinweise die ziemlich zeitlos wirksam sind.

⁸ Konferenzen mit den Lehrern der Stuttgarter Waldorfschule, GA300a, 1. Konferenz, Ausgabe 2019, S. 24

⁹ Prof. Dr. Christian Rittelmeyer, Schulbauten positiv gestalten. Wie Schüler Farbe und Form erleben, Wiesbaden 1994. Und, Einführung in die Gestaltung von Schulbauten, Frammersbach 2013

AZ EMBERI SZABADSÁG ÉS AZ ANGYALI MUNKA

Alexandra Handwerk

Milyen munkát végeznek az angyalok, mikor kezdődik és mikor ér véget? Alexandra Handwerk, négy gyermek édesanyja leírja, hogyan válnak aktívá az angyalok mindennapi életünkben, és hogyan közelíthetjük meg őket.

A fiam alig múlt két éves, amikor súlyos tüdőgyulladásra volt. Magas láza volt, nagyon rossz állapotban volt. Az orvos naponta eljött, hogy ellenőrizze kis betegét. A betegség a tetőpontja felé haladt, az orvos már egy órája ült velem az ágy mellett és erősen koncentrálni figyelte a nehezen lélegző gyermeket. A hőmérő higanyszála 40 fok fölé emelkedett, és amikor a fiam ébren volt, láttuk, hogy nem ismer fel sem engem, sem a környezetét. Megkérdeztem az orvost, tud-e még valamit tenni érte. Meglepetten nézett rám. Csak most vette észre a félelmemet. És mit csinált? Nyugodtan rám nézett, mosolygott, és azt mondta: „Ha én nem aggódom, akkor maga miért aggódik?”

Még mindig emlékszem, mennyire meglepődtem ezen a válaszon. Tényleg így volt? Ha ő nem aggódott, nekem sem kellett volna? Bíztam benne ennyire? Elhatároztam, elgondolkodom ezen. Ettől kezdve nemcsak a gyermekemet figyeltem, hanem őt is. Ott ült, minden sietség nélkül, mintha ez lenne a világ legnormálisabb dolga, tekintete nyugodt volt, de teljesen a gyermekre koncentrált. Dolgozott. A hivatásában. Ebben a pillanatban ő kizárólag orvos volt és csak egy beteg volt – a gyermekem.

Kicsivel később óvatosan megkérdeztem a sűrű csendben: „És mit lát, hogy nem

aggódik?” Nem fordította el a tekintetét a betegről, csak csendesen válaszolt: „Nagyon jól csinálja. A legjobban annak örülnék, ha itt lennének a tanítványaim. Itt pont úgy zajlik minden, ahogy a tankönyvben le van írva – csak hogy ott nem kell kibírni mindazt, amit a valóságban. Itt viszont előttünk zajlik le és működés közben figyelhetünk meg egy komoly betegséget, ami eljuttatja a beteget a végső határáig, hogy teljesen átalakítsa őt.

„Azt hiszem – mondta felém fordulva –, hogy a láza hamarosan kissé enyhülni fog és az alvása nyugodtabbá válik. Amennyiben ez így lesz, haza mehetek, és csak holnap reggel jövök vissza. Akkor túljutott a legnehezebbjén.” És pontosan ez történt. És miután pár utasítást hagyva a kezelésre vonatkozóan elment, én is nyugodtan tudtam aludni, megnyugodva abban a tudatban, hogy a gyermekem jó kezekben van.

Az imáim terelték jó irányba a betegség lefolyását? Nem! Ebben az időben nem imádkoztam se többet, se kevesebbet a szokásosnál. A gyógyulást ebben az esetben az okozta, hogy a gyermekemmel kapcsolatos összefüggés helyes volt. A gyermek a legnagyobb nyugalomban lehetett beteg otthon, melegségbe és szeretetbe burkolva. Nem volt semmilyen külső ok, ami a betegség lefolyását

kisiklathatta volna a saját medréből. És volt vele egy orvos, aki képes volt kísérni, értékelni és befolyásolni a betegség folyamatát.

Ezzel az orvossal – ahogy mondani szokták - véletlenül ismerkedtem meg. Akkoriban sokat beszélgettünk. De visszatekintve az a gyanúm, hogy az ilyen véletlen találkozások betekintést nyújtanak az angyalok munkamódszereibe. Amikor találkoztam az orvossal, még terhes voltam a fiammal, aki most beteg volt. Vajon ez volt az első találkozásuk, melynek dimenziói csak két évvel később bontakoztak ki?

A felelősségem és a szabadságom

Ennek teljes megértése meghaladja a képességeimet. Ahhoz, hogy megismerjem a számomra „megfelelő” embereket, hogy egyáltalán találkozzak velük a nagyvilágban, magasabb képességekre van szükség – olyanokra, amelyek össze tudják hozni azt, ami összetartozik. De amint megtörténik a találkozás, az angyalom azonnal újra szabadon enged.

Nem kaptam semmiféle jelet vagy segítséget, hogy kit hívjak, amikor gyermekem megbetegedett. A döntés egyedül rám maradt. Elmehettem volna egy kórházba vagy egy másik orvoshoz is. És azt a döntést, hogy milyen kezelést kell alkalmazni, szintén nem egy magasabb rendű lény hozta meg, hanem megfontoltan az érintett felelősségteljes emberek.

Az, hogy az orvos minden este eljött, nem egy főntről jövő ösztönzésnek, hanem a szakmai felelősségtudatának volt köszönhető. Megtanultam: mindent, amit emberi erővel meg lehet tenni, az angyal teljes, szabad felelősségemre bízta. A szeretetteljes isteni erők csak

ott állnak munkába, ahol az emberi erők elérkeznek a határaikhoz. De nem várászlással – nem, hanem azáltal, hogy összehoznak olyan emberekkel, akik olyan képességekkel rendelkeznek, amelyek belőlem hiányoznak. A betegség drámai lefolyása meghaladta volna az én képességeimet, de messze nem az orvosét.

A belső könyörgésem, odaadásom, imám adhat alapot és lehetőséget arra, hogy angyalom velem dolgozhasson. Ha túlbecsülöm emberi képességeimet, és nem veszem figyelembe a magasabb rendű dolgokat, az angyalom tétlenségre van ítélve. Ha csak azokat az embereket érzékelem, akik jelenleg körülvesznek, és nem akarok újakkal megismerkedni, akkor éppúgy korlátozom az angyalom lehetőségeit. És természetesen az is megtörténhet, hogy ha felelősségemet az angyalomra hárítom, akkor tevékenységi körét teljesen máshová helyezem, mint ahol dolga lenne.

Amikor nincs helye az Istenbe vetett bizalomnak

Egy csodálatos domboldalon szánkózunk a Fekete-erdőben. Csodálom gyermekeim ügyességét – én minden lecsúszásnál majdnem leesek a szánról. A lejtőt kétoldalt sok fa és rengeteg vadrózsabokor határolja, magabiztosnak kell lenni a kanyarokban. Egy új család csatlakozik hozzánk. Az idősebb gyerekek boldogan vetik magukat szánkójukra és elindulnak lefelé, az anyjuk velük megy. Az apa még a legfiatalabbal áll a csúcson – négy- vagy öt éves lehet. „Te is meg tudod csinálni” – mondja neki az apa, és felülteti a fából készült szánkóra. „Meglöklek, aztán csak kövesd a többieket. Látod, milyen jól szórakoznak?” És

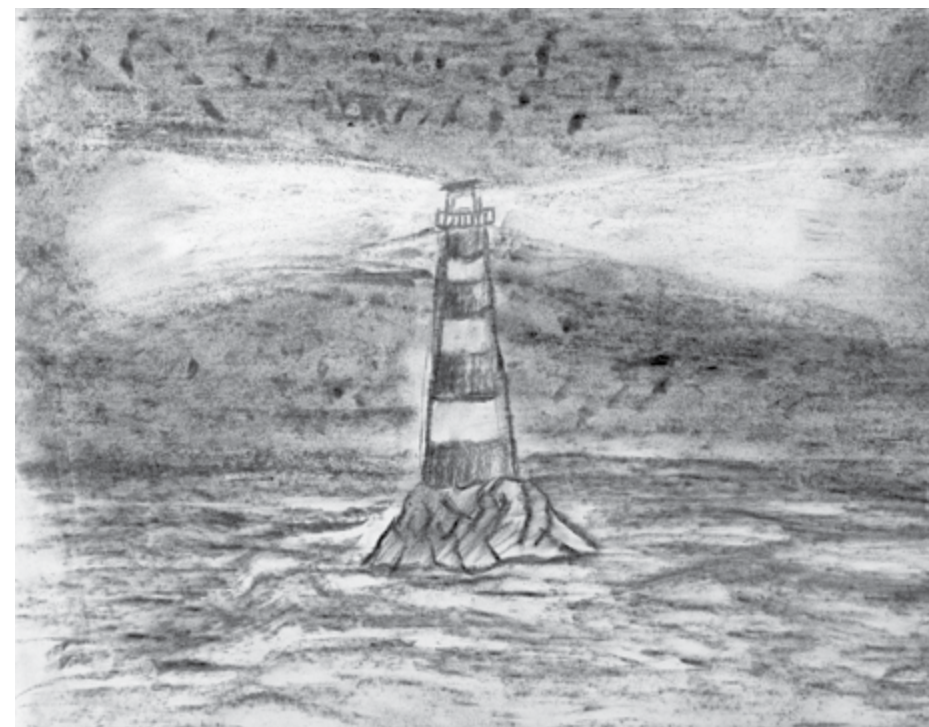
egy lökéssel leküldi gyermekét a lejtőn. Körülbelül 20 másodpercig csúszik lefelé teljes sebességgel anélkül, hogy megpróbálna kormányozni és fékezni, majd a bozótban áll meg. Egy pár szárazon megjegyzi: „Az őrangyala bizonyára aludt.”

Messzemenő tévedés. Csak az emberek aludtak. Az apa még messze volt attól, hogy a helyzet eluralkodhatott volna rajta, de elhanyagolta a felelősségét – a sajátját, nem az angyalét. Azon a ponton, amikor gyermeke képességei már nem voltak elégségesek, az Istenbe vetett bizalma nem volt helyénvaló. A gyermeknek rá lehetett és kellett volna támaszkodnia. Ami hiányzott, az az

emberi felelősség, nem az „őrangyal” felelőssége.

De nem volt gonosz dolog, hogy az angyal megengedte, hogy a gyermek fájdalmat szenvedjen az apa gondatlansága miatt? Nekem úgy tűnik, hogy a törvény, amely megtiltja az angyalnak, hogy megsértse az emberi szabadságot, vitathatatlan. Mikor az emberek szabadon cselekedhetnek, minden következmény közvetlenül és zavartalanul következik be – legyen az jó vagy rossz.

De még egy dolog történt a szánkópályán. Az anya és a nagyobb gyerekek jó egy kilométerrel lejjebb voltak, és nem tudtak a balesetről. Az apának egyedül kellett szembenéznie a helyzettel,

Barna Boldizsár, 7. osztály

mégsem maradt egyedül a baleset helyszínén. Sokan, akik ott látták őket, segítségükre siettek, megszabadították a gyermeket a tövisektől és indáktól, ellenőrizték, hogy nem sérült-e meg, beszélgettek az apával és gyermekével, forró teát és kekszet hoztak. És az idegenekből ismerősök lettek. Lehetséges-e, hogy olyan emberek találkoztak itt egymással, akiknek néhány év múlva fontos dolguk lesz egymással, és hálásan tekintenek majd vissza erre a pillanatra, amikor véletlenül találkoztak? És nem az angyalok voltak-e itt ismét tevékenyek, hogy valami jót hozzanak ki egy kilátástalan helyzetből?

Megtanulni „angyalul” megér egy próbát

Hozzászóltam, hogy inkább arra figyeljek, amikor az emberek panaszkodnak és hiányolják az angyali beavatkozást – például mert boldogtalanok –, hogy az angyalok ehelyett mit tesznek éppen. Mert ha csak akkor hiányolom őket, amikor azt szeretném, hogy felmentsenek a felelősség alól, akkor emberi szabadságom meglehetősen keserédes lesz – elvégre az angyalok legyenek szívesek beavatkozni, ha minden rosszul megy. És ahelyett, hogy megkérdezném magamtól, hogy mit is teszek lehetővé, inkább őket vádolom meg mindazzal, amit megengednek. Mindenkinek ismerős a kérdés: Miért hagyja Isten az igazságtalanságot, a szenvedést és a háborút?

De azok, akik megtanulják szeretni az emberi szabadságot és az emberi felelősséget, észre fogják venni, hogy minden erőt megkaphatunk, ami segíthet a nehéz feladatokban. És ha egy bizonyos ponton nem vagyunk elég éberek, és nem tudunk megérteni valamit, akkor segítőink gondoskodnak a következő ta-

lálkozásokról, és ahogy Goethe mondja, valami szépet építenek a kövekből, amiket mi magunk helyeztünk az utunkba.

Néha megpróbálok egy kicsit "angyalul" tanulni. Példát veszek az orvosomtól. Amikor a gyermekeim megkérdezik maguktól, hogy képesek-e valamit megtenni, azt mondom nekik, hogy én bízom benne, hogy meg tudják csinálni. De ha észrevennék, hogy valamikor elakadtak, akkor szívesen segítem őket a lehetőségeimnek megfelelően. És mi van, ha minden rosszul sül el? Megpróbálok megtalálni azt a követ, amiből még lehet valami szépet építeni. És amikor olyasmivel szembesülnek, ami meghaladja minden lehetőségüket? Akkor lélekben felkeresem a barátainkat és ismerőseinket, különösen azokat, akiket még nem ismerek olyan régóta, hogy rendelkeznek-e olyan képességekkel, amelyek belőlem hiányoznak és csupán még nem fedeztem fel magamban.

És néha, amikor olyan feladatokkal kell szembe nézmem, amelyek biztosan messze meghaladják a képességeimet és nem találok senkit, aki elvégezné helyettem – amikor egyedül ülök és kételkedem, és fel akarom adni, akkor úgy tűnik, mintha valaki állna mögöttem, aki szelíd mosollyal azt mondja: „Ha én bízom a képességeidben, te miért nem bízol magadban?” Akkor újra rájövök, hogy soha nem vagyok egyedül, és cselekedhetek, amennyire csak képes vagyok. És amikor elérem erőm határait, az angyali erők már előkészítették a következő lépést.

A szerző, Alexandra Handwerk, szabadosz antropozófus.

A fordítást Skoda Mercédész készítette

CIVIL KURÁZSI

Kőhalmi Ákos írása

*„Kishitű elme
Gyáva türelme,
Tétova sóhaj,
Szánni való jaj
Vészt sosem űz el,
Föl sose ment.*

*Bármi hatalmak
Győzni akarnak,
Ha nem rogy a vállad,
S sziklaszilárd vagy,
Istenek ökle
Segít idelent.”*

Néhány éve – Berlinben – látogatója voltam egy kiállításnak, ahol az érdeklődők nyomon követhették, hogy miként szilárdította meg hatalmát Adolf Hitler, mely intézkedéseket hozta a nemzetiszocialista párt a hatalomra jutásától a II. világháború kitöréséig. Rengeteg korabeli fotó, újságcikk, plakát mutatta be a folyamatot, belehallgathattunk az akkori rádióműsorokba, láthattuk a Führert nyilvános szereplései, beszédei közben.

Az első dolog ez a kiállítás volt, ami a Civil kurázi című könyv olvasása közben bevillant az agyamba. Bizonyára tanulságos lenne ennek a totális diktatúrának a kiépülési folyamatát újra és újra elménkbe vésní, az említett kiállítás is ezt szeretnék volna. Nem ismeritek a történelmet? Okuljatok!

Rémisztő az a gyorsaság, az az alaposág, ahogy akkor mindez lezajlott! Az egész folyamat a hatalomra jutástól (1933) Lengyelország lerohanásáig

(1939) nem egészen hat év alatt zajlott le. Ennyi idő kellett egy népnek – és fél Európának –, hogy rettegni kezdjen és behódoljon. Vagy ami ennél szörnyűbb: ép elmével és tiszta lelkiismerettel elfogadja ezt az ideológiát, s csatlakozzon a gyilkosokhoz. Sokan félelemből lendítettek a karjukat, sokan meggyőződésből. Sokan végignézték és szenvedték ezt az időszakot, mások örömmel és büszkén cselekedtek. Nagyon kevesen álltak ellen! Hadd villantsak fel néhány emléket:

1933. január 30. - Adolf Hitler hatalomra jut. Egy hónappal később már égett a Reichstag, jó ürügyet adva arra, hogy az alkotmány személyes szabadságjogokra vonatkozó cikkelyeit töröljék, betiltsák a gyülekezési- és véleményszabadságot. Nem sokat kellett várni az első letartóztatási hullám beindítására, majd Hitler gyorsan felhatalmazza magát, hogy évekig olyan intézkedéseket hozhasson, amelybe a parlament nem szólhat bele.

A gazdaság, a jog, a kultúra – ezen belül természetesen az oktatás is – náci ellenőrzés és irányítás alá kerül. A katonaságot saját személyére esketi fel. Pár hónap alatt készen állnak a koncentrációs táborok. A Führer lábához dörgölőznek szolgálatkész egyházfiak. Mindent elsöpör az útból a náci propaganda. A plakátokon megjelennek a szégyenletes népcsoportok: elsősorban a zsidók, s „más, alacsonyabb rendű” fajok. Helyet kapnak a „veszélyes ellenfelek” között többek közt a homoszexuálisok, a testi és értelmi fogyatékosok, a „másként” gondolkodók. Törvény születik a sterili-

zálásról. Cenzúra, könyvégetés. A világon ekkor sugároznak először rendszeres televízió programot. A Führert rendszeresen hallani a rádióban. Csak őt hallani a rádióban.

Következik a sport. Egy győztes faj a sportban is jeleskedjen. 1936-ban nyári Olimpiát rendeznek Berlinben, Hitler nyitja meg. Goebbels még művészeti versenyszámokat is indít. 1937-ben a német kultúrát kell megtisztítani a náci kultúrát dicsőítő művészek alkotásaitól – és persze a művészekétől. Aki tehette külföldre távozott. Nem maradt ott se Klee, se Dix, se Kokoschka, de főleg Brecht nem, sőt Einstein sem. Csak fajtájában és ideológiájában megbízható alkotó írhat könyvet, festhet képet, faraghat szobrot, építhet épületet. Csak

ezek zenélhetnek, táncolhatnak vagy adhatnak elő színdarabokat.

Az ifjúság nevelése, oktatása is kiemelt feladat. Gondolhatjuk, hogy ebben az időszakban (is) nagy gondot fordítottak erre. A tiszta árja nemzedék náci ideológián nevelkedik, magáévá teszi az "eszmét", az pedig csak egy van. Így aztán az ifjú nemzedék katonasorba cseperedvén boldogan fog hősi halált halni az ő szeretett Führere seregében.

Egyenlőség a törvény előtt? Testvériség a gazdaságban? Szabad kultúra? Szabad iskola?

Peter Selg, a „Civil kurázi” írója még nem élt ekkoriban – 1963-ban született. Pszichiáter, író, az Ita Wegman Intézet vezetője. Rudolf Steiner már nem élt a

bevezetőben tárgyalt időszakban, hiszen 1925-ben meghalt. Az általa 1919-ben alapított stuttgarti Waldorf Iskola viszont működött.

A szerző egyik feladatuként azt jelölte meg, hogy ennek a Waldorf-iskolának a működését, az iskolában tanító tanárok, az ott tanuló diákok s az ő szüleinek a viselkedését és cselekedeteit vizsgálja, elsősorban az 1933-tól 1942-ig terjedő időszakban.

Működik-e, működhet-e egy szabad Waldorf-iskola egy esztelen-esztelen diktatúrában? Ha igen, miként? Ha megszűnik, miért szűnik meg? Hol van az a pont, amikor egy szabad Waldorf iskola több kompromisszumot nem tud kötni egy kormányzattal? Melyik az a sokadik állami törvény, amit már nem lehet betartani? Melyik az, amelyiket már nem szabad? Talán az, amikor kötelezik az iskola nevelőit, hogy reggelenként karlendítéssel üdvözljék neveltjeiket? („Good morning, Heil Hitler, sit down!” – ahogy egy egykori angoltanár ilyenformán mégis megtette.) Létezik-e civil kurázi, erő és bátorság azt mondani, hogy: NEM?

A Stuttgarti Waldorf Iskola két diákja fáradhatatlanul járta a nemzetiszocialista oktatási hivatalokat. Minden érvet felsoroltak szeretett iskolájuk védelmében, végül a következő kérdést tette fel az „élet s halál ura”: „Hajlandók lennétek-e a Führer bármely parancsát Adolf Hitler iránti szeretetből és bizalomból fakadóan végrehajtani, gondolkodás, ítélkezés és mérlegelés nélkül?” A diákok válasza az volt: „Nem, ezt nem tudjuk megtenni.” Mire a hivatalvezető ezt mondta kőkeményen: „Hát pont ezért kell az iskolátokat bezárni.”

Peter Selg nem áll meg az akkori – és a mostani – diktatúrák lélektanának elemzésénél. (Magunkban kell a kérdést tovább feszegetnünk: vajon miért van minden központi hatalomnak útjában a szabadon megnyilvánuló kultúra? Tovább feszegetném: ha mindegyiknek útjában van, lehet, hogy a szabad kultúra, a művészet egy komoly erő és fegyver a hatalom ellen? Már csak egy hangyalepés: a Waldorf-iskolák komoly erőt képviselnek a hatalommal szemben?)

Könyve hűsbavágóan aktuális kérdést céloz meg végül. Miként viselkedik a hatalom a COVID-19 kapcsán? Törvényei, intézkedései, propagandája nem hasonlítanak-e a már ismert diktatúrák működésére? Mindezt miként éli meg a társadalom szellemi szabad szférája? Miként éli meg mindezt egy Waldorf-intézmény?

Végezetül: nem gondoltam, hogy számomra ennyire felkavaró lesz ez az olvasmány. Rudolf Steiner általában hosszú előadásokban szokott válaszokat adni bizonyos kérdésekre. Ebben a könyvben rövid és egyértelmű az állásfoglalás. Kemény és fájdalmas a szembesülés.

Büszke vagyok Rudolf Steinerre, bölcsességére és bátorságára.

¹ Hans Rutz stuttgarti Waldorf-tanár, akinek oktatási engedélyét már 1937-ben bevonta a württembergi kultuszminisztérium (többek között azért, mert szülői estjein a gyerekek Hitlerjugendbe és Bund Deutscher Mädelbe való belépése ellen szavazott), írta ezeket a sorokat egyik diákja emlékkönyvébe. Ezek a strófák Goethe „Lila” című énekes játékból származnak, Kálnoky László fordításában.

CIVIL KURÁZSI A REGIBEN

Gyarmati Judit írása

„Csak azt igaznak tekinteni, amihez az egyéni gondolkodásunk vezetett el, csak olyan szociális és társadalmi formákban mozogni, amit mi adunk saját magunknak: ez a mai idők nagy alaptörvénye.”

Szeptember 15-én Rudolf Steiner fenti soraival indítottuk a Civil kurázi kerekasztal beszélgetést. Rá pontosan egy hónapra, október 15-én pedig már hat kezdeményezés munkáját inspirálták, támogatták meg azok a résztvevők, akik eljöttek a Regibe.

Egy évi németországi tartózkodás után, június végén hazatérve Peter Selg Civil kurázi könyve volt az első, amit elolvastam. Bizonyos oldalakat újra és újra. Bár személyesen nem éltem át a november-től májusig tartó karanténoktatást, de a kollégáim szemüvegén keresztül bepillantást nyerhettem az elszakítottság, a bezártság, a „sötét ablakok” világába. Természetesen a maszkviselés, az értetlenség, a félelem a 200 fős kis faluban is jelen volt, ahol fogyatékos emberekkel éltem együtt, mégis a kinti létem minden pillanatában hálát adtam a sorsnak, hogy éppen most olyan munkát végzek, amit nem lehet zoomba kényszeríteni: gondoskodni mások fizikai szükségleteiről online nem megoldható.

Peter Selg előadásában párhuzamba állítja a jelenlegi időszakot és benne a Waldorf-iskolák helyzetét a nemzetiszocializmus éveivel. 1933-41 között – a Waldorf iskola bezárásáig – a német Waldorf-tanárok az antropozófia és humanista értékek szellemében folytatták

tovább a nevelést, nem elhanyagolható kockázatot vállalva.

„Amit akkor, abban a vész helyzetben bizonyítottan sikerült elérni – akkor is, ha csak titokban, kis közösségeken belül, de sok résztvevő tudatában –, azt semmi esetre sem szalaszthatjuk el a jelenben, sokkal kedvezőbb körülmények között, tiltás és üldöztetés nélkül” – írja Selg.

Nem tehetünk úgy, mintha semmi sem történt volna az elmúlt másfél évben. Elkezdjük a tanévet, folytatjuk a nagy tantervi megújítást, kísérletezünk az epochákkal, projektben oktatunk... és próbálunk bízni, hogy nincs több bezárás, korlátozás, szétválasztás. Vajon ezt gondolják ennek az okos és éber generációnak a fiataljai is, akikkel nap mint találkozunk, kezet fogunk, egymás szemébe nézünk?

És ha mégsem így lesz? Ha újra bezárják az iskolákat? Vagy ha „csak” nem léphet be olyan tanár vagy diák, aki nem vette fel az oltást? Mit fogunk tenni? Meddig tesszük azt, amit „felülről” mondanak? Lesz-e bátorságunk az igazi felső vezetésre hallgatni? Merjük még József Attilával együtt vallani, hogy „az én vezérem bensőmből vezérel”?

Ilyen és ehhez hasonló kérdések dübörögtek bennem egész nyáron. Civil kurázin „az emberek bátorságát értjük,

hogyan fejlesszék saját ítélőképességüket, és hogy elkötelezzék magukat a társadalmi értékek, az emberi méltóság, az emberi jogok és a demokrácia mellett – anélkül, hogy figyelembe vennék a nyilvánosság vagy a felettes szervek esetleges reakcióit” – olvasom Selg könyvében. Augusztus elejére már eldöntöttem: megszólítom a kollégáimat, a szülőket. Több kezdeményezéssel a hátam mögött kezdem elhinni, hogy egy ember is – jelen esetben én – képes valami új dolgot a környezetében elindítani, másokat megmozdítani, összefogni.

Tóthfalusi Anna mint a Selg-könyv fordításának iniciátora első szóra mellém állt. Már nem vagyok egyedül. Sok-sok beszélgetésben formálódik a közös út, a közös cél, a mindkettőnknek elérhető

forma. Hangolódunk egymásra. Tizenéve ismerjük egymást, de néhány éve elsodort minket egymás mellől az élet. Most újra hangolódunk egymásra.

52 ember ígérkezik el szeptember 15-re, leszünk vagy 70-en. Sok-sok ismerős arc és persze ismeretlen. Milyen egyszerű lenne, ha a meghívottak, a kerekasztal vendégei – Dr. Kiss Eszter, Krivácsy Zoli, Vekerdy Dani, Varga Balázs – „csak” előadást tartanának. Ha csak befogadni kellene. De mi kívül-belül megmozgatni szeretnénk, összekapcsolni, aktivizálni, miközben érzékelni akarjuk, kit mi hozott ide. És ez nagyon nehéz műfaj! A jól felépített terv már az elején megborul, improvizálni kell, amiben tanárként van is gyakorlatom, de maximum 30 emberrel, akiket általában jól ismerek.

Nagy Andor, 8. osztály

Huszár Márton, 6. osztály

Mi a hozadéka az estének? Érzékeljük, hogy nagyon sokfélék vagyunk. Sok a megismerésre, megértésre vágyó ember, vannak cselekedni akarók és az érzéseiket nehezen uralók. Bepillantást nyerhetünk néhány, már elindult kezdeményezésbe, és kapunk megerősítést – már aznap este is – abban, hogy a Civil kurázst folytatni kell. Aztán később másoktól mailben:

“Nekem nagyon tanulságos volt a tegnapi este. Az a terápiás, embertani megközelítés, amire építkeztek, jövőből sugárzó szemlélet – szerintem. Kell még ennek a mi Waldorf-közösségünknek egy kis alázatot tanulni, azt hiszem. Sok nagy egó és gőg van köztünk. Jól felismerem, mert ezt kezelem magamban én is. De ahol sok a fény, ott az árnyék. Ne adjátok fel, fontos, ami indult. Kell találkozniuk azoknak az embereknek, akik közös szellemi munká-

ra vállalkoznak, amiből feladat- és felelősségvállalás lesz különböző életterületeken. Köszönjük, hogy próbáltok teret teremteni egy beszűkülő világban!”

Az est talán legüdítőbb felszólalója Kóhalmi Adél, tavaly érettségizett diákunk volt. Adél közösség-szervezést tanul, és egyik nagy vágya, hogy a körötte lévő, antropozófia iránt nyitottságot mutató fiatalokból szervezzen közösséget, melyben fejlődni vágyó fiatalok találhatnak egymásra. Ehhez kért segítséget. Ez az igénye összetalálkozott a Keresztény Közösség jövőtervező csoportjának vágyával is: megszólítani a fiatalokat. Talán a fiatalos lendületből is következik, de október 7-én este már 15 csillogó szemű fiatal kereste egy maréknyi felnőtt támogatásával, vajon mi is az ő igazi igényük. Együtt rakták össze, hogy novemberben, első lépésként az antropozófiai emberképpel fognak ismerkedni, miközben egymáshoz is közelebb szeretnének kerülni.

A Civil kurázi folytatását éppen egy hónapra az első után, október 15-re tűztük ki. Az Annával alkotott, kissé billegő sámlink, Kormos Judittal háromlábú, stabil székké változott.

Őt olyan kezdeményezést hirdettünk meg, ami addigra hordozóra talált. A World Café módszerével dolgoztunk ezen az estén. Először a résztvevők kis csoportban 10-10 percet időztek a kezdeményezések hordozóinak asztalánál. Ott megosztották, ami a téma kapcsán feljött bennük, bővítve ezzel a hordozó rálátását is saját témájára. Majd a szünet után mindenki azzal az egy csoporttal kötötte össze magát, ahol úgy érezte, ténylegesen is tenni szeretne, tenni tud.

A már tulajdonképpen elindult **Létra csoport**, Adél projektje, a 21-28 év közötti fiatalokat fogja össze. A Létra név Adél ötlete. Weöres Sándor híres sorai ihlették őt meg: “Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.” A csoport folytatásához további társakat, támogatókat talált Adél.

Ahogy Peter Selg könyvében, a Civil kurázisban is olvashatjuk “jelenleg a legfontosabb, hogy mindent megtegyünk annak érdekében, hogy mélyebben megértsük a helyzet szellemi hátterét”. E megértés felé tesz lépéseket a Kormos Judit vezette **Szabad Szellemi Műhely** azzal, hogy feléleszti a 100 évvel ezelőtti stuttgarti Waldorf-iskola gyakorlatát, miszerint “szabad főiskolai kurzusok” néven tartottak aktuális témákban előadásokat, többek között a kortárs történelem kérdéseiről is szülőknak, tanároknak, diákoknak.

Jómagam azt a kérdést feszegettem, hogyan tudjuk a jelenleginél hatékonyabban képviselni az **antropozófiai ember- és világképet az iskoláinkban**, amin a Waldorf-pedagógia is alapszik. A találkozó délelőttjén éppen a gödöllői nyolcadik osztályban hospitáltam, ahol a francia forradalom tanulmányozása volt terítéken. A szabadság, egyenlőség, testvériségről beszélgetve a diákok – Melinda finom terelgetésével – gyakorlatilag önállóan, a megfelelő fogalmakhoz kapcsolták a kultúra, a jog illetve gazdaság területét. Micsoda lehetőség és felelősség is egyben, hogy az ilyen szépen felvezetett hármastagozódás csírát a gimnáziumban ápoljuk, tovább bővítsük, erősítsük – mindenki a saját tárgyán keresztül. Aztán pedig – a megfelelő időben – tudatosítsuk ezt di-

ákjainkban, hogy a világba kikerülve ne darálja be őket a környezetük, hanem ellenkezőleg: ők világítsanak, és legyenek hatással másokra. Ehhez antropozófiában jártas tanárookra, és a közöttük lévő szoros együttműködésre van szükség. Sok itt még a feladatunk, de kaptam erősítést ehhez a munkához két regis kollégám személyében.

A Szociális Művészet - Kísérleti Platformhoz csatlakozó emberek – Tóthfalusi Anna vezetésével – fenntartható, hosszútávú megoldásokat szeretnének kidolgozni a közösség tagjai számára, amelyekben a testvériség elve érvényesül a jótékonykodás helyett, amelyekkel azonnal segíthetünk, ha baj van, de rendszeres támogatást is biztosítunk ott, ahol folyamatos a szükség. Egyik területük éppen a tanárok méltányos díjazása lenne.

A Klíma csoport Vidovszky Emma regis szülő hordozásával született meg. A fiatalok körében terjedő tudatalatti klímaszorongás ellen a saját környezetünkben tehetünk a legtöbbet. Diákjainkat kérdezve többség legalább öt dolgot fel tudna sorolni, amit nap megethetne, de nem tesz meg. Emma mellett ott áll most már Nagy Gábor is, aki az iskolakert és egy egészségesebb táplálkozás elkötelezett híve.

A Gyermekkor védelme munkacím-mel indult el a hatodik kezdeményezés, amivel szeretnénk ötletekkel, iránymutatással támogatni a szülőket a – karantén-időszakban különösen megnehezült – gyermeknevelési kihívásokban. A cél a gyermekek jólléte, egészséges fejlődésének biztosítása úgy, hogy a szülők igényei is érvényesülhessenek. Fókuszunkban tehát mindenekelőtt a

gyermek szükségletei állnak, de úgy, hogy az egész család harmóniájának megteremtése irányába törekszünk. Hiszen a gyermek csak akkor van igazán jól, ha a szülei is jól vannak! Programunkban Waldorf-pedagógiai, szociális segítői megközelítéseket integrálunk. Várjuk további pedagógusok, művészet-terapeuták csatlakozási szándékát!

A csoportok inntől kezdve önállóan dolgoznak tovább a saját maguk által meghatározott ritmusban. A hordozók pedig rendszeres időközönként összejönnek, hogy fejüket összedugva lássák, hogyan tovább a Civil kurázssal. Szeretnénk egy honlapot is elindítani, amin bárki nyomon követhetné a kezdeményezések eseményeit, eredményeit.

Le kell győzni a „tompaságot” és a „kételyt” a lélekben – írja Rudolf Steiner.

Erre teszünk most kísérletet az elindított kezdeményezésekkel, és arra, hogy az

iskolai közösségek a jövőben még sokkal valóságosabban jelen legyenek, mert *„a Waldorf-iskolák közösségi koncepciójának megfelelően kicsiben egy modellt kellene kifejleszteniük a jövőbeli felelős civil társadalom számára, amelyben minden egyes ember tevékenyen részt vesz.”* (P. Selg)

Nagy a feladat, de ha szétnézünk a világban, látjuk, hogy hova vezet ez a „tompaság” és a „kétely”. Jelen helyzetben minden felelős embernek napi szinten meg kell küzdenie e két ellenerővel. Ehhez viszont a leghatékonyabb módszer, ha összekapcsolódunk azokkal, akikkel képesek és készek vagyunk együtt cselekedni.

Ha bárki a jövőben csatlakozni szeretne a Civil kurázsi körhöz, értesülni a csoportokban zajló fejleményekről, netán aktív résztvevőjévé válni valamelyik csoportnak, akkor ezt jelezze nekem a gyarmati.judit@prwk.hu címen.

Rúzs-Molnár Barnabás, 6. osztály

ARCOK

„ÉN MÁR KISKOROM ÓTA TANÍTANI AKARTAM...”

Interjú Le Cornu Katalival

Kati idén második éve tanít angolt iskolánkban a második és a hetedik osztályban, harmadik éve szülő is nálunk, mégis bizonyára csak kevesen ismerik őt közelebbről. Felkérésünkre készségesen vállalkozott egy beszélgetésre, így most olvasóinkkal is megismertethetjük nyitott, sokoldalú személyiségét, izgalmas életútját, további terveit.

Hogy érzed magad itt, nálunk?

Nagyon szeretek itt lenni, rögtön az elejétől fogva otthon éreztem magam. Persze volt, akit már ismertem, mivel a kislányom már harmadik éve ide jár.

Nem nehéz ezt a két merőben más korosztályt tanítani, nem lettél nagyon a mély vízbe dobva?

Mély vízbe olyan szempontból nem, hogy tanítottam előtte már egy évet a veresi Waldorf-iskolában, de korábban is sokat foglalkoztam már gyerekekkel. Tanítottam angolt és táncot is mindenféle korosztályú gyerekeknek, táncot táncgyűttesben, angolt pedig csoportos foglalkozásokon. Állami iskolában csak hospitáltam a tanári diplomámhoz, angol-újságíró, majd később tolmács és fordító végzettséget szereztem.

Mi az, ami örömet ad a tanítás során, és mi jelent esetleg kihívást?

Nagyon szeretek gyerekekkel lenni, nagyon élvezem a társaságukat, ezért is jó

kicsiket és nagyokat is tanítani. Nyilván merőben más a két korosztály, de én nagyon kíváncsi vagyok rájuk. Izgalmas számomra, ahogy változnak, vagy észreveszem valakin, hogy most már tudja azt, ami a múlt hónapban még nem ment. Nagyon élvezem, hogy a felnőttekkel szemben a gyerekek azonnal visszajeleznek, hogy amit otthon kitaláltam, az órán működik-e vagy nem. Ha igen, az nagy öröm, ha nem, akkor változtatnom kell rajta. Az osztálytanítókkal is nagyon jól tudok együttműködni, rögtön nagyon sok segítséget kaptam Ákostól, Beától és az angolos kollégáktól is, sok anyagot adtak a tanításhoz, nagyon nagy szeretettel és segítő szándékkal fogadtak.

Milyen út vezetett a Waldorf-pedagógiához?

Tulajdonképpen nem kellett olyan nagy utat bejárnom onnan, ahonnan indultam. Persze nem szó szerint, mert felnőtt koromig nem is hallottam semmit a Waldorf-pedagógiáról, de ahogy a szüleim neveltek, az nagyon hasonlít rá. A Vajdaságban születtem, Magyarokérságon. Meleg, megtartó családi közegben nőttem fel, kisvárosi iskolába jártam. Nagyon szépen, rengeteg mesével éltük végig az évkört, az ünnepeit gondosan tartották a szüleim, sokat voltunk kint, gyakorlatilag a Tisza-parton nőttem fel. A természetközelség, a mesével a gyermekeket átsegíteni a különböző életkorok nehézségein – ez mind-mind nagyon ismerős volt. Utólag már tudtam, hogy Anyukám sokat olvasott Vekerdyt és ez beépült a nevelésébe, de ő mindig azt mondta, hogy nem Waldorf-pedagógia szerint nevelt bennünket, hanem aszerint, amiről azt gondolta, hogy az jó nekünk. Nagyon sokat voltunk családként

közösségi helyzetben – van egy bátyám és egy húgom, több unokatestvérem is. Nem voltak templomba járók vallásosak a szüleim, de a világ legtermészetesebb dolga volt, hogy mi ismerjük a Bibliát. Ilyen alapokkal érkeztem.

Én már kiskorom óta tanítani akartam, édesanyám is tanárnő. Édesapám ugyan nem pedagógus, de sokat foglalkozott gyerekekkel, sakkozott, így a tanítás benne van a családban. Aztán belőlem is tanár lett és az egyetem alatt már hallottam a Waldorf-pedagógiáról (Szegedre jártam). Már ekkor sokat tanítottam gyerekeket magánúton, köztük volt egy waldorfos kisgyerek is. Amennyit akkor bele láttam, inkább még furcsának tűnt az egész...

Az egyetem elvégzése után tolmácsnak tanultam és addig még soha nem voltam angol nyelvterületen. A tanárim javasolták, hogy jó lenne, ha kimennék, mert az egy kihagyhatatlan tapasztalat. A szerb útlevellemel azonban sajnos sok lehetőségem nem volt, csak önkéntesnek mehettem ki. Így jutottam el egy Camphill-közösségbe (sok ilyen van szerte a világban), ahol fogyatékkal élők gondozásában segitettem. Ez nem volt ismeretlen terület számomra, mert amikor még otthon táncoltam, foglalkozásokat tartottunk fogyatékkal élő gyerekeknek is. Szerettem ott tanítani és nagyon jól éreztem velük magam. A Camphillben a gondozó családok összes gyermeke Waldorf-iskolába járt, ami nagyon megtetszett, például amikor Artúr király hőstetteiről tanultak, és a színdarabra készülve Artúr király kardjával érkezett haza az egyik kisfiú. Tetszett nekem az is, hogy a waldorfos gyerekek – ellentétben azokkal, akiket

korábban tanítottam – beszélgetnek a felnőttekkel, el tudnak indítani velük egy értelmes beszélgetést és le is tudják azt folytatni. Korábban azt éreztem, hogy nincs meg a gyerekekben a bizalom és a világba vetett hit, hanem szakadék van közöttük és a felnőttek között, míg a waldorfos gyerekeken azt vettem észre, hogy van bennük egyfajta nyitottság. Egyre többet láttam ebből a tanítási módból, és végül arra jutottam, hogy szeretném a Waldorf-tanárképzést is elvégezni.

Hogy tetszett, amit a Waldorf-iskolában láttál?

Amit én korábban az állami iskolában tapasztaltam a hospitálás során, az nagyon idegennek tűnt ahhoz képest, amilyen az én iskolai élményem volt.

Imádtam iskolába járni, rajongtam a tanító néniért, az iskola szeretetteljes légköre egyáltalán nem köszönt vissza, amikor felnőtt fejjel hospitáltam. A Waldorf-iskola viszont sokkal jobban hasonlított a kisvárosi iskolámra, ahol a tanító néni nem kivetítőn magyarázott, hanem mindent lerajzolt a táblára, mindenki ismert mindenkit...

Mennyi időt töltöttél Angliában?

Először csak egy nyarat, aztán hazajöttem, majd egy fél év múlva költöztem ki, akkor már évekre. Angliában négy évet, majd Skóciában további négy évet éltem.

Nem volt honvágyad?

De, nagyon, mindvégig. Angliában egyáltalán nem találtam a helyemet. Még a magyar mentalitással se lett volna könnyű, de a kicsit délebbi, balkánival végképp nehéz volt, hogy mondanak valamit és nem vagy benne biztos, ezt valóban így gondolják-e. Hiába érttem pontosan az angol diplomámmal, hogy mit mondanak, nem volt egyértelmű, mit is gondolnak valójában. És a távolságtartás is – hogy az emberek nem ölelik meg egymást – nagyon furcsa volt.

Skóciában már jobban éreztem magam, mert úgy éreztem, hogy ők egy kicsit közvetlenebbek, melegebb szívűek voltak a külföldiekkel is, a Camphill-falu pedig nagyon nemzetközi közeg volt. Egyébként is nagyon szerettem közösségekben élni, de időközben megszülettek a gyerekeim és a kicsi gyerekeknek nem annyira ideális, hogy Anyának nagyon sok mindenre és mindenkire kell még figyelnie... És ez persze azért kimerítő munka.

Nem hiányzik Neked a fogyatékkal élőkkel való foglalkozás?

De igen, egy darabig nagyon hiányzott. A hazaköltözés után volt, hogy felhívtam őket, vagy levelet váltottunk.... De most már otthonosan érzem magam abban, amiben most vagyok, mert ez is csupa olyan, amit szívesen csinállok.

Nálad valójában egy tripla váltás történt, először a Vajdaságból Magyarországra jöttél, majd Angliába és aztán Skóciába, majd újra visszaköltöztél.

Én Szegedet is nagyon szerettem középiskolásként, majd egyetemistaként. Magyarokanizsán is szeretek lenni, de éltem Budapesten is. Akkoriban egy-magamban élveztem ezt nagyon, színházból koncertre, bulikba jártam, imádtam ezt a zsiszsgést, több munkahelyen dolgoztam, de ezt kisgyerekekkel már nem csinálnám.

Hogyan kerültetek Gödöllőre?

Amikor még külföldön éltünk, minden lehetséges alkalmat megragadtam, hogy hazajöjjünk látogatni a szüleimet, és akkor már hallottam az itteni antropozófus körökből a Farmiskola kezdeményezéséről. Elmentünk oda egy hétvégére és ott ismerkedtem meg Németh Eszterrel. Ujlaky Évát még korábbról ismertem. Megmaradt velük a kapcsolat, így amikor elkezdtem helyet keresni, hogy hova jöjjünk haza, munkát is kerestem és egy nagyon egyszerű, békés helyet, ahol a két gyerekemmel lakni tudok. Közben elindították az iskolát és azt is tudtam, hogy nem tartanak még igényt az egész tanyára, nekem pedig nem kell egy egész ház, így végül oda költöztünk és megosztottuk a helyet egymással. Hamar fel is kértek, hogy vállaljam el náluk az

angoltanítást és ez nagyon ideális volt. Kezdetől fogva vonzott engem ez a hely, a szeretetteljes közeg. Az én gyerekeim szinte nem is jártak akkor még járdán, a Camphill-falu egy külön világ volt. A kisfi-am még nagyon kicsi volt, szinte többet tudott angolul, mint magyarul. Elég nagy váltás volt a hazaköltözés, úgyhogy egy nagyon biztonságos, jó helyet kerestem nekik. Ezt a tanyát nagyon otthonosnak éreztem, de végül akkor döntöttem el, hogy biztosan Gödöllőre jövünk, amikor elmentem a Waldorf-óvodába. Beléptem és nem felejttem el soha azt az érzést, hogy itt minden rendben lesz, mert az én gyerekeimnek itt van a helyük. Azóta is nagyon hálás vagyok, mert komoly szerepet játszott a gödöllői óvoda abban, hogy megtalálják a helyüket, olyan nagy szeretettel fogadták őket. Ott még gondolcskáztam (mert bizony ilyen ízes szavak is elhangzottak a beszélgetés során - a szerk.), hogy esetleg az iskolába jöjjön-e rögtön a kislányom, mert 6,5

éves volt, de akkor úgy döntöttem, hogy jobb lesz neki egy év még az óvodában, hogy nyugodtan megérkezzen.

Aztán nem olyan régen laktunk még itt, amikor eljöttem az Elsős hívogatóra és amint megláttam Nagy Ágit, végképp tudtam, hogy itt a helyünk, minden összeállt bennem. Annyira biztos voltam benne – és vagyok a mai napig is –, hogy ő az, akire szüksége van a kislányomnak. Nagyon hálás vagyok Ágiért. Otthonról azt hoztam magammal, hogy bár az én Anyukám nagyon nem mindenben értett egyet a tanító nénimmel (ezt utólag tudtam meg), de a tanító nénim abszolút támogatást kapott otthonról, amit ugye mi várunk a Waldorf-iskolában a szülőktől. Én pedig most azt élem meg, hogy nem tudatosan kell ezt tennem, hanem annyira magától jön!

Korábban nem hallottam még, hogy nemcsak a szülőt választja a gyerek, hanem az osztálytanítót is (Szentmártoni Yvonne mondta ezt nekem, amikor Ágiról meséltem), és akkor mondtam magamnak: mindent értek, a kislányom intézte, hogy Ágihoz jöjjünk Gödöllőre.

Aztán nagyon hasonlót éltem meg Misánál is. Akkoriban sokáig nem volt meg az elsős osztálytanító és amikor kiderült, hogy Bogi lesz az, rájöttem: „Hát persze, hogy Bogi”! Nála is ugyanazt éreztem, mint Lilinél. Mert a két gyereknek teljesen más osztálytanítóra van szüksége, Bogi és Ági is nagyon mások, mégis mindkettejükkel tudok azonosulni. Nyilván, ha azt érzem, hogy a gyerekemnek ez jó, mondhat az osztálytanító bármit, én megteszem.

Hát így kerültünk mi Gödöllőre.

Bejártál az elmúlt években egy másik utat is, most végzed az euritmiaképzést. Korábban többször elhangzott már a tánc – mivel is foglalkoztál pontosan és a kettő hogyan kapcsolódik egymáshoz?

Kiskoromtól néptáncoltam, aztán amikor átjöttem Magyarországra, akkor a Szeged Táncegyüttesben táncoltam, majd Pesten a Bihari Táncegyüttesben – ahova csak mentem, a tánc jött velem. Közben a középiskola vége felé és az egyetemen próbálkoztam kortárs táncokkal is. Már a táncegyüttesekben is sokat dolgoztunk tánc-drámával, táncszínházzal.

Ezt nagyon élveztem és nagyon szerettem ott is gyerekekkel foglalkozni. Először besegítettem a kicsiknél, éneket is tanítottam nekik. Szerettem volna Táncművészeti Egyetemre menni, de vajdaságiként ösztöndíjat csak olyan szakra kaphattam, ami a Vajdaságban hiányszakma volt. A nyelveket nagyon szerettem, így végül az angol és az újságírás mellett döntöttem.

Hogy jött az újságírás?

Már általános iskolában szerkesztettem az osztály- és az iskolaújságot, sokat olvastam, sokat írtam, aztán amikor elkezdtem a kommunikáció szakot az egyetemen, akkor a rádiózás kezdett el érdekelni. Jöttek a Magyar Rádióból tanárok, voltam ott is hospitálni, ezek nagyon érdekes tapasztalatok voltak. Aztán dolgoztam is újságíróként később, az interjúkat imádtam a legjobban: leülsz Berecz Andrással vagy Csányi Vilmossal beszélgetni és csak hallgatod őket..., alig jut eszedbe bekapcsolni a diktafont.

Hogy találkoztál végül az euritmiával?

Amikor kint éltem Angliában és először láttam euritmiaelőadást, el voltam borzadva teljesen. Rémesen lassan beszéltek, 4-5 hölgy szaladgált a színpadon fátylakban, kifejezéstelen arccal... Az volt az érzésem, hogy haragszanak egymásra. Amikor korábban táncoltam, az katarzisélmény volt, azt éreztem, hogy a szeretet kiterjed az egész csoportra és ez a hatalmas pozitív élmény megy át a közönségre is. Később kiderült, hogy a fellépők tényleg konfliktusban voltak egymással, nagyon elgondolkodtatott, hogy ez mennyire ájtott a színpadról. Aztán néhány évvel később láttam egy olyan előadást, amit két euritmista egy kortárs versre készített. A vers arról szólt – akkoriban indult el a hatalmas menekültáradat –, hogy mennyire félhet az az ember, aki a vizet választja.

A szárazföld annyira félelmetes, hogy inkább a bizonytalan vízre lép. Ezt a verset dolgozta fel a két euritmista, fantasztikus élmény volt, a hideg is kirázott. Később megismerkedtem velük, csodálatos euritmisták mind a ketten. Nekem korábban csak kevésszer volt táncelőadás olyan élményem – pedig nagyon sokat megnéztem –, hogy ennyire megérintse a nézőt valami láthatatlan tartalom. Az, hogy valami érzelmileg megérinti a nézőt, az egy dolog, de azt éreztem, hogy ez ennél jóval több. Nemcsak eljátszották a szomorúságot, vagy valami más érzést, hanem konkrétan azt éreztem, hogy amit megjelentettek, betöltötte az egész hatalmas színháztermet. Ezt így elraktam akkor magamban. Aztán megszületett a kisfiam Skóciában, két picit gyereke volt, és sok feladatom. A nehézségek közepette javasolta az

orvos, hogy próbáljam ki az euritmiaterápiát, hogy egy kicsit megerősödjek. El is mentem, és mondhatni, megmenettem, rengeteget segített. Akkor elhatároztam, hogy ezzel komolyabban fogok foglalkozni. Az idős euritmiaterapeutával végül barátságba kerültem és amikor elhatároztam, hogy euritmiázni fogok, de nem tudtam az angliai képzésekre rendszeresen eljárni, akkor ő foglalkozott velem külön és felkészített, hogy később be tudjak csatlakozni a képzésbe. El is kezdtem Angliában a levelező képzést. Nagyon sok erőm lett abból, hogy láttam, mit tud az ember ezzel kezdeni. Akkor már nagyon régen haza szerettünk volna költözni. Közben a gyerekeim apukájával másféle utakon indultunk el, elváltunk, én pedig hazaköltöztem a gyerekekkel. Amikor érdeklődtem, hogy mi a helyzet itthon az euritmiaképzésen, kiderült, hogy pont ugyanott tartanak, mint én. Felvettek, így amióta hazajöttem, folyamatosan jártam a képzésre.

Nem volt kihívás család és munka mellett elvégezni?

De igen, viszont itt van Magyarországon mindkét testvérem, a szüleim pedig – bár a Vajdaságban élnek – mindig szívesen utaztak az unokáikhoz és rengeteget segítettek abban, hogy ezt végig tudjam csinálni; a gyerekeim is nagyon ragaszkodnak hozzájuk. A párom, akivel kiegészült a kis családuknak, azóta szintén sok időt tölt a gyerekekkel és támogat, segít ebben.

Most védted a szakdolgozatod. Mi volt a témád?

Az idegen nyelvek euritmiája. Az angol euritmiával volt már élményem korábban, de most a nyáron kimentem még

erről konzultálni. Az angol nyelv mellett a franciával foglalkoztam még, volt francia euritmiánk is egy műhelymunka keretében, ami szintén nagyon izgalmas volt, nekem azért is, mert egy kicsit beszélek franciául, korábban éltem pár hónapot Franciaországban. Orosz euritmiát pedig Scheily Mária segítségével Németországban tanulhattam a nyáron egy ugyancsak kiváló euritmistától. Így a szakdolgozatomban angol, francia, orosz és – a személyes kötődésem miatt – szerb euritmia volt.

Sikerült ezeket a nyelvi különbözőségeket a mozdulatba átvinni?

Szerintem igen, mert amiben az egyes nyelvek különböznek egymástól – a hangzókészlet, az intonáció és a ritmus –, az pont a beszéd-euritmiában jeleníthető meg jól.

Készült ehhez művészi bemutató is?

Hogyne! Ilyenkor egymást kell betanítani. Két csoporttársammal egy angol és egy francia verset dolgoztunk ki, ezeket ők adták elő, én az orosz és a szerbet mutattam be. A szerb verssel azért volt jó foglalkozni, mert az még kevéssé van kidolgozva, ott még intenzív kísérletezés zajlik valójában.

Ez mind nagyon izgalmas! Mik a terveid?

Most megvolt a védés és ezután készülünk a csoportos bemutatóra Dornachban. Még lesz szóló vizsgánk is, nyáron pedig majd turnéra megyünk.

El tudod képzelni, hogy taníts, vagy inkább művészileg szeretnél dolgozni, vagy akár terápiásan is?

Szívesen tanítanék majd, de nagyon szeretem a művészi euritmiát is, később pedig szeretném elvégezni a terápiás képzést is. Az akkora élmény volt nekem annak idején, hogy majd mindenképp szeretnék ezzel foglalkozni. De a tánc miatt nagyon izgalmas számomra az is, hogyan lehet az euritmiát a színpadon is bemutatni. Van egy táncos barátnőm, aki rendező és már mondta, hogy majd feltétlenül euritmiázzunk a színészeivel.

A laikus és a szociáleuritmiát azért is tartom nagyon élvezetesnek, mert lát-szik mindig, hogy mit ad annak, aki nem ezt szokta csinálni. Amikor korábban táncházat tartottam, vagy mozgásos foglalkozást, nagy öröm volt látni, hogy valakinek, aki nem ilyesmivel foglalkozik, ez mennyi újat ad és mennyire megmoz-gatja őt. Szívesen foglalkoznék szülőkkal laikus euritmiával, már alig várom, hogy felszabaduljanak a szerdám és jöhessenek Margóhoz és Galinához!

Nálunk egy nagyon komoly euritmis-ta csapat van, itt van Margó, Galina, Györgyi is!

Igen, amikor kérdezted, hogy miért jöttem Gödöllőre, akkor az is belejárt, hogy ideérkeztem az euritmisták paradicsomába! Rögtön mehettem Margóhoz hospitálni, sokat beszélgettem Györgyivel, Galinával – még egy adalék, amiből egyértelműnek látszik, hogy miért is jöttem ide!

A sok minden mellett tanítasz, dolgozol, tanulsz... Ha marad egy kis idő, mivel foglalkozol szívesen?

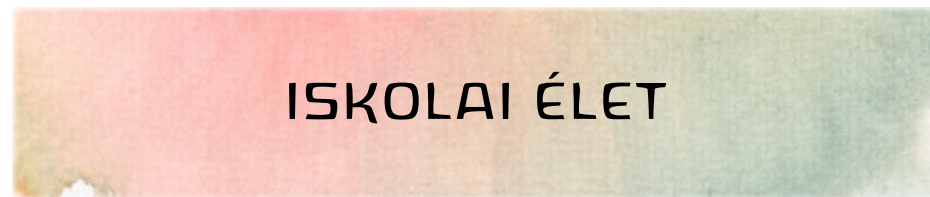
Olvasok, kirándulok, kézimunkázok. De leginkább, ha van időm, akkor biztosan erdőt járok a gyerekekkel, azt a kicsi időt, ami marad a képzés és a munka mellett, azt igyekszem velük tölteni.

Köszönjük a beszélgetést, sok örömet kívánunk sokszínű utadon!

Az interjút Kecskés Judit készítette

ISKOLAI ÉLET

PEZSGŐFÜRDŐ

Vízy Miklós írása

Ma reggel arra ébredtem, hogy azon gondolkodom, úgy telt el a nyár, hogy egyszer sem voltam strandon, gyógyvizes fürdőhelyeinken sem üldögéltem a pezsgő csodavizeinkben egy percet sem. Pedig Vízy vagyok. Ennek ellenére jól éreztem magam.

Most egy éles kanyart véve, Kecskés Jutka szerkesztőnk többszöri unszolására, ország-világ elé tárom, „szerénységemet” háttérbe szorítva: az én idei „pezsgőfürdőm” az iskola.

Mikor elvállaltam az iskola udvarának fűvesítését, szinte minden nap bejártam a kánikula idején, időnként kétszer is, locsolni az elvetett magokat. Ilyenkor gyakran a slag vízből ontottam a szomjам, időnként a fejem fölé tartva zuhanyoztam.

Mitől lett ez „pezsgőfürdő”? Attól, hogy úgy telt a nyár, hogy körülöttem szó szerint és átvitt értelemben is „kizöldült” az iskola, és ettől több mint jó érzés töltött el. A „szegény Miklós, te itt töltöd a napjaidat” helyett élveztem azt az átalakulást, amire 23 éve várok, várunk.

Évről-évre érkezik mindig egy csapat: az elsős szülők és gyermekeik. A szeretet és a befogadás után mindig volt egy „kis” magyarázkodnivalónk.

Ilyenek: „az osztályok belül már nagyon szépek, mint a Waldorf-iskolákban általában, de van itt a földszinten ez a rugógyár... Ja, meg a bakelitüzem az udvaron... Még csak az első emeletet béreljük, de majd felnövünk, igen kérem, lesz tornatermünk, de azért van hol tornázni.” (A mai orvosi szoba és az iskolatitkárunk helyisége egybe nyitva volt a tornaterem egy ideig.) „Természetesen az előírásoknak megfelelően építünk kellő számú WC-t. Lesz eurítmia-terem, ebédlő, egyelőre az osztályban étkeznek a gyerekek. Igen, nem szeretjük,

*hogya a gyerekeink a WC előterében öltözöknek át a testnevelés órára készülődve...
Ja, és az ablakok! A korrodált zsanérokat mindig meghegeszti valaki..."*

Folytathatnám hosszan a sort, mert ez így ment több mint húsz éven át. A szellemiséggel átítatott szülők és tanárok keze alatt kifordultak a betondarabok az iskolakertből, megvívtuk a harcainkat a rugógyárral, a bakelit üzemmelle, lett tornasátor, sőt öltöző is, évről évre új termek létesültek. Azért is szeretjük ezt az épületet kezdettől fogva, mert a termék belmagassága eltér az átlagtól – mert anno laboratóriumnak épült a nagy része –, levegőt engedve be a diákjainknak.

Az iskolát körülvevő nagy fák és szabad terek is amellet szóltak, hogy itt érdemes pionír tevékenységet folytatni. Nem is beszélve arról, hogy a városban elkülönülve élünk a város zajától. Neveket nem írhatok, mert tele lenne velük az újság, de minden évnek megvoltak a maguk hősei, akiknek segítségével léptünk előre. Idővel gimnáziumunk is lett, de 13 év működés után az idők szavát követve megalakult a mi közreműködésünkkel a regionális gimnázium, a Regi. Ezután lettek szaktantermek, ahol a nyelvek, a zene, a rajz-festés, a kertművelés és a kézművesség, később pedig az étkezés is helyet kapott.

Többször felmerült, hogy új iskolát szeretnénk építeni, ahol ezek már eleve adóttak lesznek. De a lehetőségek hiánya, az ide befektetett energia és a földrajzi fekvés (meg a nagy fák) itt tartottak bennünket.

A mostani vezetés lassan felteszi az i-re a pontot, bocsánat, a koronát! Az évről évre megrendezett országos tanári to-

vábbképzésen, a Nyári Akadémián gyakran hallottuk a résztvevőktől, hogy gyönyörű az iskola belülről és a környezete is, de például ezek az ablakok és ajtók... Nos, mára lecserélődtek a hatvanas évek nyílászárói, WC helyiségei, kőburkolatai, elmúltak a rendszeres szennyvízdugulások, a lefolyó-szagok (a rugókat edző forró olajszagból indultunk). „A Waldorf-iskola jószagú!” – tanultam.

Visszatérve az idei nyárra: locsolom a fűvet, serénykednek a munkások és a szemem előtt tűnnek el az ablakkerektek rozsdás vasvázai, a lépcsőház üzemi hangulatú üvegfala, fény és biztonság, sőt zárhatóság költözik a helyébe.

Ahogy elkészült az új ablaksor, úgy felejtettem el egyik pillanatról a másikra, hogy milyen ronda volt a régi. Akkor jött a másik csoda, a strandröplabdapálya, a régi kis focipálya megújulása.

Csak röviden: jött egy ember és azt mondta, kialakítom a pályát, csak hadd tartsunk délutánként itt edzéseket, s ti használhatjátok a testnevelésóráitokon és a napközben délutánként. Hatalmas munkával megújult a pálya. Én meg csak locsoltam, a fű pedig zöldült. Rájöttem, annyira jól érzem itt magam, hogy nem dolgozni járok az iskolába, hanem itt nyaralok, lubickolok a magamnak kitalált pezsgőfürdőben. Ez egy igazi csodatörténet, hála mindenkinek, az okos gazdasági vezetésnek, az elveikért kitaró tanároknak!

Igazán méltó volt ehhez az idei csodálatos Szent Mihály-napi napfelkelte! Az ünnepeinkre egyre többen visszajáró, sőt

kisgyermeküket is magukkal hozó volt diákjainkra gondolva, meg a már körökben dolgozó tanár, kovács, alpinista kötélén lógó utómunkálatokat végző egykori kis gyermekeinket nézve, megint csak lubickolok.

A városi Mihály-nap nekem még sosem volt ilyen szép (persze minden évben szép), de ez még a nyári pezsgőfürdőhöz tartozik. Hosszú idő óta a legüdítőbb buborék.

Ma reggel megállapítottam: milyen jól nyaraltam én az idén, s ez az érzés nem múlik, csak úgy jelen van.

Emlékszem, a covid alatt időnként kis videós üzenetekkel jelentkezünk, amikor is Mincsik István elmondta, hogy a bezártság idején milyen újdonságok létesültek az iskolában. Most meséljen ő a további terveinkről, mert még nagy „pezsgés” várható.

AHOGY AZ ÁLMOK VALÓSÁGGÁ VÁLNAK

Kapcsolódván Miklós lelkes és érzelmekkel átítatott soraihoz szeretném bemutatni – s némi magyarázattal alátámasztani – én is az elmúlt év eredményeit és az előttünk álló jövő feladatainak tervezetét.

Az iskola számunkra egy „élő-lény”. Hasonlóképpen az emberhez, van fizikaisága, lelkiisége és szellemisége, s ezek a részek szervesen kapcsolódnak egymáshoz, és ki is hatnak egymásra, meghatározzák egymást. Emellett folyamatosan alakulnak, változnak, s így – reményeink szerint – fejlődnek. A változtatások ezért mindig a tudatosság jegyében kell, hogy megtörténjenek.

A „fizikai testünk”, az épület, melynek idén nyáron fejezhettük be a legszembetűnőbb megújítását, hiszen a külső nyílászárók szinte teljes körű cseréje megtörtént (a földszinti könyvtár és fürdő kivételével, melyek szintén tervben vannak), korszerű, jó minőségű anyagokból, gyors és hatékony kivitelben.

Az osztálytermi vagy szaktantermi ablakok cseréje mellett pedig a lépcsőház ún. függönyfalai is kicserélődtek, mely nemcsak esztétikai szempontból volt időszerű, de a jelentős hőveszteség mellett komoly balesetvédelmi indokai is voltak. Ennek a változásnak a hatásai egészen biztosan nem egyszerűen csak a funkcionális területen hoznak előrelépést, hanem egy esztétikusabb környezetben a benne lévők – gyerekek, felnőttek egyaránt – jobban érzik magukat, s ez kihat az érzéseken keresztül a mindennapi jelenlétre is.

A második emeleten évek óta váratott magára egy teljes padlócsere, mely idén a 3. osztályos szülőkkel összefogva szintén megvalósulhatott.

A változtatások egyik jelentős mozzanata a kertművelő terem átalakítása volt, melyből egy minden igényt kielégítő tankonyha vált, melyhez több szálon kapcsolódnak a pedagógiai – a lelki, szellemi minőséget hordozó rész – törekvéseink.

Már több írásomban utaltam az ún. „Álomiskola” tervünkre, melyben 10 év „távlatából” tekintünk rá az addig történetekre. Ebben az egyik lényeges elem, hogy olyan iskola legyünk, amelynek alapvetésében van egy olyan pedagógiai törekvés, mely az értelmes tevékenységekre alapoz, s az elméleti ismereteket

a gyakorlatban is használható tapasztalatokon keresztül, vagy az által megerősítve mélyíti el a felnövekvő emberben.

Szándékaink szerint ez – amennyiben minden meghatározó szempontból megvalósíthatónak tűnik – a jövőben egy saját konyha kialakításában, s a hozzá szervesen kapcsolódó iskolakertben ölthet majd testet. Ugyanis ennek a működtetéséhez olyan tevékenységek járulnak majd, amiben a gyerekek aktívan vehetnek részt, s ezáltal sok értelmes ismeretre tehetnek szert.

Ennek a törekvésnek a bevezetése – részben – a tankonyha kialakítása.

Már hosszú évek óta dolgozzuk fel a gyerekekkel a kert terményeit és készítenk belőlük általuk elfogyasztott ételeket. Ennek a feladatnak adtunk az idén méltóbb keretet.

Álmaink megvalósulásához Buzogány Ildikó belsőépítésszt, volt szülő társat kértük fel, aki ajándékba készítette el nekünk a kivitelezéshez szükséges terveket.

A mellékelt képen láthatjátok, hogy a rendelkezésünkre álló forrásokból mit hoztunk létre. A villany- és vízvezeték kiépítése után a terem padlója és fala új burkolatot kapott. Egy olyan, minden igényt kielégítő konyhabútort építettünk ki, melyben nagyszerűen lehet tárolni az eszközöket, anyagokat.

Középen egy főzősziget került kialakításra, melyben 4x2 darabos indukciós főzőlap került beépítésre, lehetőséget teremtve a párhuzamos munkára. Szintén tekintettel a hatékonyabb konyhai tevékenységekre, két darab kéttálcás mosogatót is, melyhez egy saját

bojler szolgáltatja a folyamatos melegvíz ellátást.

A hetedik és nyolcadikos gyerekek már itt, ezen körülmények között készítenek céklából savanyúságot, birsból szörpöt, cukkiniből és padlizsánból krémet, s készítik elő további felhasználásra a paradicsomot, paprikát, zöldbabot, spenótot stb. Ezáltal valóban kiteljesedhetnek a biológiai, kémiai és fizikai ismereteik.

A pedagógiai törekvéseink egyik régi/új törekvése még, hogy a praktikus ismeretek mellett gazdasági ismereteket is átadjunk. Ez ugyanis ilyen néven mint tantárgy része az iskola tantervének, s érdemes lenne minden szülőnek ezt átolvasni, megismerni. A mai világban ezen ismereteknek kiemelt jelentőségük van, s erre igyekszünk nagy hangsúlyt fektetni, amikor ezt a szemléletet beültetjük például egy étel elkészítésének folyamatába is. Sőt, nemcsak mint kapcsolódó ismeretet, hanem kiemelt szempontként, önálló megközelítésben is oktatni kívánjuk, a mindennapi élet több aspektusából megközelítve.

Ennek a kiteljesedéséhez szükség van arra, hogy a szokásos órarend keretei közül kilépjünk, és az ún. projektoktatást is a pedagógiai gyakorlatunkba beépítsük. Ugyanis ennek nagyobb időkeretében tud kibontakozni az a munka, mely magában hordozza a célkitűzéseinket.

Céljaink eléréséhez természetesen komoly pénzügyi források szükségesek, melynek nagy részét a szülői egyesületi támogatások biztosítják. Az idén ezt egészítette ki az Evidenz Stiftung és a Freunde der Erziehungskunst antropozófus szervezektől kapott támogatás 26 ezer euróval.

Ebben az évben nekilátunk – mely a nyolcadik osztályban már meg is kezdődött – egy régi/új tantárgy – de talán inkább szemlélet – megerősítésének a gyakorlati életben való tájékozottság megtámogatása érdekében az ún. Gazdasági ismeretek tárgy bevezetése által. Ezt alapvetően nem elkülönülten, hanem valamilyen projektbe való beillesztésen keresztül kívánjuk megvalósítani.

A tavaly őszi egyesületi közgyűlésen elfogadott határozatnak megfelelően az óvoda kiválási folyamata is sikeresen zárult a nyáron, s így immár a Gödöllői Waldorf Óvoda új, maga által létrehozott fenntartóval működik tovább. Természetesen a jó kapcsolat, a pedagógiai együttműködés továbbra is alapvető lesz közöttünk.

Ez a folyamat is része volt annak a strukturális változásnak, melyek alap-

ját a hármas tagozódás szellemisége teremti meg.

Fontos szem előtt tartani, hogy ennek következtében mind a pedagógusok, mind a szülők számára új lehetőségek nyílnak annak érdekében, hogy a jövőbe mutató együttműködés új formái kialakulhassanak.

Mindezek egyik első lépése az az októberi fórum volt, ahol a szülők és tanárok különféle témákról, törekvésekről beszélgettek, gondolatokat cserélhettek. Ez azonban csak egy hosszú folyamat első lépése, ezért buzdítanék mindenkit, hogy a jövőben vegyen részt és ezzel legyen részese ennek a folyamatnak, ennek az átalakulásnak!

Ezt a tanévet ebben az új szellemben kezdjük!

Mincsik István

„AZ ISKOLAI KONYHA NEM LEHET PROFITORIENTÁLT VÁLLALKOZÁS — AZ ISKOLAI ÉTKEZÉSNEK AZ EGÉSZ KÖZÖSSÉG AKARATÁT KELL KIFEJEZNIÉ”

A *Freunde der Erziehungskunst Rudolf Steiners* Alapítvány 2018 nyári adománygyűjtő felhívásában egy különleges témára fókuszál: az étkezésre. E kiadvány írásából válogattunk.

„Túl gyakran alábecsülik a helyes iskolai táplálkozás fontosságát, éppúgy, mint az iskolakonyha működtetésével együttjáró kihívásokat. A helyzet világszerte ismert: a legtöbb családban a szülők napközben dolgoznak, és ezért a gyermekek egész nap gondozásra, ellátásra szorulnak. Az alacsony jövedelem miatt sok szülő alig tudja ellátni a családját. Az iskolai étkezés azonban természetesen többről szól, mint a jóllakásról. A hatékony tanuláshoz elengedhetetlen az ésszerű és jól átgondolt étrend: az oktatásnak táplálékra van szüksége.”

Heidi Leonhard már hosszú ideje dolgozik a háztartási ismeretek tanáraként valamint táplálkozási szakértőként.

Fenntartható főzést tanít – többek között a *Freunde der Erziehungskunst Rudolf Steiners* Alapítvány önkéntesei számára. Ő szervezi a német Waldorf-iskolák Szövetségének éves antropozófiai táplálkozási és háztartási konferenciáját is. A *Freunde der Erziehungskunst* az iskolai étkeztetés fontosságáról beszélt. Összefoglalójában nem csupán európai, hanem világviszonylatban is bemutatja a témát.

Az iskolai étkeztetés nem tekinthet vissza nagy múltra. Nem is olyan régen még gyakoribb volt az, hogy a gyerekek iskola után otthon ebédeltek. Időközben azonban a helyzet szinte teljesen átalakult.

Az iskolai étkeztetés Nyugat-Németországban viszonylag új és részben még ma is csak kialakulóban van. De Kelet-Németországban, azaz az egykori NDK területén, valamint Angliában, Franciaországban, Izraelben, az USA-ban és számos más országban már nagyon régóta létezik az iskolai ebéd.

Mi az előnye a családi étkezésnek?

Kulturális antropológiai szempontból ismert tény, hogy a családi ebédlőasztal a korszakok során az elemi szociális viselkedésmódok – például a kulturált társalgás és a mértéktartás – elsajátításának és gyakorlásának központi helyszíne volt.

Ezen a helyen gyakoroljuk a kellemes légkör megteremtését – a helyes visel-

kedés, az asztali illem, az esztétikum: az étel és annak tálalása révén. Még a konyhai munka vagy az étkezés előtti rendszeres kézmosás is pedagógiai jelentőségű.

Mi az előnye az iskolai étkezésnek a családi körben történő étkezéssel szemben?

Manapság a világ különböző országai-ban a családi ebédek már egyre kevésbé képezik az élet részét. Többnyire mindkét szülő dolgozik, és sok családban már nincs lehetőség arra, hogy teljes értékű ételt főzzenek, amelyet az asztalnál együtt fogyasztanak el. Ennek eredményeképpen az iskola egyre jelentősebb szerephez jut mint olyan hely, ahol a diákok nemcsak jó és egészséges ételt kapnak, hanem ahol kulturális technikákat és szociális készségeket is gyakorolnak. Ha a világ egészét tekintjük, még olyan helyek is léteznek, ahol az iskolai étkezés a nap legfontosabb, biztos étkezését is jelenti a gyermekek számára.

Támogathatja-e a jó étel a jó tanulást?

Teljes mértékben! A helyes táplálkozás támogatja a koncentrációs képességet, a tanulási képességet, a tanultak megjegyzését és hatással van a viselkedésre is. Míg az alultápláltság leginkább az úgynevezett válság sújtotta országok problémája, addig hazánkban is gyakori a helytelen táplálkozás. Bizonyított, hogy az alultáplált vagy helytelenül táplált gyermekek nyugtalanabbak és nehezebben koncentrálnak.

Ön mekkora jelentőséget tulajdonít a konyhai csapat és a diákok közötti közvetlen kapcsolatnak?

Ennek jelentősége óriási. Sokkal könnyebben kapcsolódom valamihez, ha az ismerős, nem pedig "idegen" számomra. Azokban az iskolákban, ahol a gyerekek és fiatalok feladatokat végeznek vagy óráik vannak az iskolai tankonyhán ill. menzán, ott tapasztalható, hogy mekkora támogatást jelent mindez a konyha és az ételek elfogadása szempontjából. És természetesen az is, hogy a szülők és a tanárok milyen mértékben tartják fontosnak magát a konyhát és a konyhai személyzetet, hogyan támogatják az iskolai étkezést, és hogyan állnak a konyhai csapat mögött. Mindez növeli az iskolai konyha jelentőségét.

Milyen kritériumoknak kell megfelelnie az ételeknek egy Waldorf-iskolában?

Kiegyensúlyozott, egészséges, túlnyomórészt vegetáriánus étrendet kell kialakítanunk az elérhető lehető legjobb – azaz Demeter vagy bio – minőségben.

Minél inkább regionális, szezonális és tisztességes kereskedelemben előállított táplálék kerüljön az asztalra – és mindez persze fenntarthatóságot is jelent! Az is fontos, hogy a konyhai személyzet tisztában legyen az antropozófus táplálkozás alapjaival, hiszen az egész embert kell megszólítanunk. A hármas tagoltságú ember minden szintjén erők formálásáról van szó. Az étkezés feladata az is, hogy a gyerekeknek jó hagyományos ételt biztosítson, továbbá, hogy megtanítsuk a gyerekeket és a fiatalokat arra, hogy másokra is gondoljanak.

Hogyan lehet finanszírozni mindezen kritériumok teljesítését?

Az ételkészítés értéke központi szerepet játszik ebben. A pedagógusoknak mindelelőtt döntést kell hozniuk arról, hogy a gyermekek és fiatalok minőségi, teljes értékű táplálékkal történő ellátása az iskolai vezérlő elv részét képezi.

Azután magunkévá kell tennünk azt a gondolkodásmódot, hogy az ételkészítés

nek egy bizonyos összegbe kerülnie kell, értéket kell képviselnie.

Az iskolai konyha nem lehet profitorientált vállalkozás – fontos, hogy az egész iskolai közösség akaratát fejezze ki –, és nagy valószínűséggel kiegészítő finanszírozásra szorul éppúgy, mint az iskola más fontos alkotóelemei, például a kézimunka, a számítógépes és kézműves órák vagy az intézményi PR-munka.

Segíthet-e egy iskolakert a költségek csökkentésében?

Az iskolakert nagyon fontos, különösen pedagógiai okokból. A zöldség-, fűszernövény- és gyümölcsstermesztés, a méhek és csirkék tartása vagy más hasonló tevékenységek a lényeges pedagógiai okok mellett mindenképpen segíthetnek pénzt megtakarítani. Fontos azonban a helyi kistermelők és termelők bevonása is. Ez támogatja a közvetlen gazdaságot, és erősíti a kapcsolatokat és a jó viszony kialakítását a környező térség termelőivel. Különösen igaz ez a világ

szegényebb országaira és azokra a területekre, amelyek még mindig erősen mezőgazdasági jellegűek.

Mely élelmiszerek a legfontosabbak ott, ahol rossz az ellátás, például azokban az országokban, ahol a szülők alig tudják táplálékkal ellátni gyermekeiket?

A gyerekeket mindenekelőtt táplálni kell, és ilyen állapotban először fehérjére és szénhidrátbázisra van szükségük. Ez hüvelyeseket (például babot és lencsét), dióféléket valamint kölest, kukoricát, rizst és édesburgonyát, főzöbanánt, maniókát jelent. Attól függően, hogy a hal és a hús hogyan jelenik meg az adott étkezési kultúrában, ezek alkalmanként hozzáadott értékkel gazdagíthatják az étkezést, és például ünnepi étkezések során vagy a mindennapokban minimálisan beépülhetnek a menübe. Jó zsiradéka is szükségük van a gyermekeknek – fontos, hogy a konyhán jó minőségű helyi zsirokat, például kókuszolajat használja-

nak. A vitaminokat és ásványi anyagokat a zöldségekből és gyümölcsökből nyerik: az iskolai kert központi szerepet játszhat ebben. Az is nagyon fontos, hogy legyen elegendő tiszta víz, amelyből teát is lehet főzni, például a kertből származó gyógynövényekkel. Természetesen semmi szükség feldolgozott termékekre, készételekre vagy édesített italokra – még akkor sem, ha ez változatosságot jelentene.

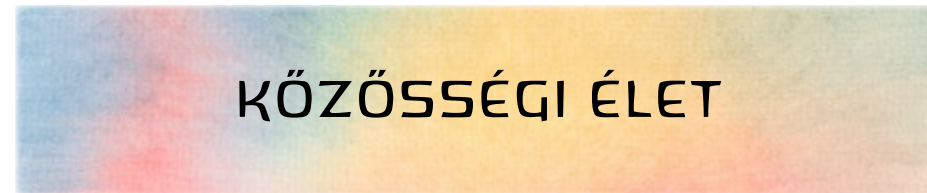
A fejlődés, az egészség, a viselkedésmód és a koncentrációs képesség jobban támogatható értéktelen élelmiszerek és cukor nélkül!

A fordítást készítette: Kuntz Orsolya

Forrás:

<https://www.freunde-waldorf.de/waldorf-weltweit/schwerpunktthema-schulessen/interview-mit-heidi-leonhard/>

<https://www.freunde-waldorf.de/en/waldorf-worldwide/special-topic-school-meals/interview-with-heidi-leonhard/>

KÖZÖSSÉGI ÉLET

ÚJ NAP, ÚJ REMÉNYEK ÉPÍTSÜNK EGYÜTT JÁTSZÓTERET!

Az első követes adománygyűjtésünk

Májusban jutott a tudomásunkra, hogy ebben az évben Gödöllő is részt vesz az Új Nap, Új Remények követes adománygyűjtésben néhány civil szervezet képviselésével. Kecskés Jutka ismertetett meg minket a részletekkel, előtte nagyon keveset, szinte semmit sem hallottunk arról, milyen módja ez a jótékonykodásnak. Jutka lelkesedése többünket magával ragadott, és azonnal igent mondtunk, csináljuk együtt, és eldöntöttük, hogy játszóteret fogunk építeni a befolyt összegből.

A nyár során többször találkoztunk, próbáltuk értelmezni saját magunk számára, mit, hogyan és mikor kell vajon csinálnunk, hogy eredményesek lehessünk. Rengeteg segítséget kaptunk a Jöügyekért.hu csapatától, akik többéves tapasztalattal és a kezdetekkor hasonló kételyekkel és aggodalmakkal voltak tele, mint magunk is, így minden szavukat magunkba ittuk és megfogadtuk tanácsaikat. Többek között ennek is köszönhetjük, hogy ilyen remek eredménnyel tudtuk zárni a gyűjtést.

Többször részt vettünk oktatásokon és ahogy közeledett az augusztus közepe, egyre izgatottabbak voltunk. Nagyon bíztunk az AmbassaDoors együttes jótékonyági koncertjében (akik nemcsak a nevük miatt kerültek a csapatba, ugyanis az ambassador követet jelent angolul), mert akkor még teljességgel lehetetlennek tűnt, hogy régi osztálytársaink vagy kollégáink egy számukra távoli és ismeretlen ügyet támogassanak csak azért, mert számunkra az az ügy fontos. És augusztus 20. körül elkezdődött élesben is a gyűjtés, és napról napra láttuk, hogy működik az, amit az oktatásokon hallottunk.

Mindenki a saját útját járta, ki emailben, ki a közösségi médiában kérte ismerőseit, hogy támogasson minket. A legszebb pillanatok azok voltak, amikor valaki „élőben” csatlakozott hozzánk, és előállt egy ötlettel, hogyan tudnánk még forrásokhoz jutni. Ilyen pillanat volt a kavicsfestés ötlete Szenes Krisztától vagy a ruhabörze kezdeményezés Révész Gabitól, vagy a nyolcadikosok felkészítését szívességből felvállaló Kovács Kriszta, Steiner Melinda, Tóth Adri trió, akik cserében adományokat kértek a szülőktől és persze a valódi, élő zenei koncert.

Alig pár napja derült ki egy újabb nagy meglepetés: Tóth Adrinak köszönhetően a GlaxoSmithKlein Kft. 500.000 Ft-ot ajánlott fel a játszóterünkhöz! Végtelemül örülünk neki! Ezen túl is volt még más nagyvonalú céges adományunk, ami ugyancsak nagyot lendített a gyűjtésünkön.

Elsőként és kezdő csapatként egy millió forintot céloztunk meg és végül 2 millió forint fölött zártuk a kampányt, amiért hálásak vagyunk minden támogatóknak, a szülőknak, a csapattagoknak, önkénteseinknek és mindenkinek, aki segített minket ezen az úton. Október közepéig folyik a gyűjtés, a lapzártá napjaiban tesszük fel az i-re a pontot és összegezzük tapasztalatainkat. Mert valóban minden kicsiben kezdődik és sok kicsi sokra megy. Na meg... csak együtt megyünk sokra!

A kulisszák mögé tekintve hárman vállalkoztak arra a követek közül, hogy megosszák tapasztalataikat a Dióhéj olvasóközönségével.

Tóth Adri

Hogy milyen is volt követnek lenni egy adománygyűjtésben? Nagyon sokféle fázis és érzés követte egymást. Először nagyon izgalmas volt, hogy egy új dologba csöppentem, később a megbeszéléseken a bizonytalanság volt a meghatározó, mire gyűjtünk, mennyit célozzunk meg, mire leszek képes? Ezt követte a szellemi munka szakasza, amikor szöveget írtam, ötleteket latolgattam, hogyan és hol kampányoljak, mi legyen a jelmondatom, milyen témákat vessek fel.

Itt sok vicces dolog is felvonult, mert van, aki mezítláb sétál a városban és úgy gyűjt pénzt, valaki maratont fut – ezt azonnal kizártam –, van, aki meg az ismerőseinek emaileket írogat. Szóval ez volt a döntések kora is, valamint ekkorra már augusztus közepe lett és beindult a félelmek kora, mivel élesben ki kellett próbálni a tanultakat és az ötleteket.

A fotókkal jó sokat kínlódtam, kutyával szelfit készíteni nem könnyű, miközben a kutya 150 cm-el alacsonyabb, mint te és egyfolytában szaladgál. Nem is lettek valami jók, viszont egyre könnyedebben tettem fel őket a közösségi média oldalra szeptember során. Megtanultam, hogy nem a minőség a fontos, hanem hogy érdekes legyen. Cseri kutyám jó sokat segített, mert szerencsére szeret sétálni és szívesen hempereg, így a séta helyszínein készült a legtöbb fotó.

És eljött a kreativitás ideje. A kampányban lenni azt is jelenti, hogy ezen a lencsén át látom a világot, így sokat gondolkodom is rajta. Emiatt nem volt nehéz témát találni, a facebookposzt-írás számomra, mint kiderült, nem olyan nehéz feladat. Sokszor és rendszeresen kellett kitartóan írni egy hónapon át, és ez megint olyan, ami nekem könnyű.

Az adományok pedig nagyon inspirálóak voltak; amikor többen is adományoztak, gyorsan siklott a tollam a papíron. Nagyon sok szép és megemelő pillanat volt: az üzenetekben, az utcai találkozásokban, a koncerten. Öröm volt kavicsot festeni a gyerekekkel, és arról ötletelni, mi mindent csinálhatnánk még, ha lenne rá időnk. És csepről csepre, napról napra pergett az idő, és októberre már rutinosá is váltam, de el is fáradtam benne. Ideje volt lezárni ezt a korszakot és valami újba kezdeni. Jövőre újra? Még nem tudom.

Gazda Berni

Két hete kezdődött a kampány, amikor egy előadást hallgatva egy mondat sokáig bennem maradt. Arról szólt, hogy mostanában milyen nehéz a világban jót cselekedni. Egy ilyen például az, ha lehetőséget adunk. Jó, mert nem ártó és jó, mert a másikról szól. Igen, ezt éreztem a követes adománygyűjtésnél is. Lehetőséget kaptunk, hogy kiálljunk egy Jó Ügy mellett, lehetőséget adtunk az ismerőseinknek, rokonainknak, hogy támogassák ezt a kezdeményezést. Lehetőséget

adunk majd a szülőknek, hogy az építésnél ott legyenek, kapcsolódjanak. Lehetőséget adunk majd a gyerekeknek is, hogy a játszótéren önfeledten játszanak, észrevétlenül fejlődjenek.

Köszönet a támogatóknak és köszönet a lelkes követtársaimnak is!

Kecskés Jutka

Mivel Gödöllőn én vállaltam (civil referensként), hogy népszerűsítem az adománygyűjtésnek ezt a módját, elhatároztam, hogy én is beállok követnek, mert úgy tudok majd igazán hiteles lenni abban, hogy mire is lelkesítek embereket.

Végül a Tanári Konferencián határoztuk el közösen, hogy belevágunk, mivel sajnos a szülőkkel nem volt lehetséges a találkozás. Az is kiderült, hogy élő szóban könnyebb a toborzás... Nagyon lelkesítő volt, hogy azonnal jelentkezett Adri – akinek különösen nagyon hálás vagyok, hogy kezdettől fogva szívvel-lélekkel beállt a folyamatba –, majd Margó és Katrin, később pedig sikerült Gazda Bernit is megnyernünk, személyes megkeresésre pedig Fehér Botondon keresztül az AmbassaDoors együtttest. Bevallom, nekem az egész gyűjtésnek talán ez volt a legnehezebb része, a követ-toborzás. Megnyerni olyan embereket, akik vállalják azt, amiről még magam sem tudtam, hogyan működik, akik időt, energiát beletesznek és mernek kérni. Mert bizony kérni kell, ami a legtöbbünknek nem megy könnyen. Engem az lendített át a gátlás leküzdésén (mert elhangzott az is egy kedves ismerősömtől, hogy „akkor te most koldulsz az iskolának?”), hogy nem magamnak kellett kérni, hanem az iskolának, amiért töretlenül lelkesedem több mint két évtizede.

A másik nehézség az volt számomra, hogy én a facebookon való kampányolást választottam, mivel nagyon sok ismerősöm van ott. A sok szervezési munka miatt szeptemberben nem volt annyi időm, ami például személyes levelek megírásához kellett volna (állítólag ez a leghatékonyabb módja a gyűjtésnek, van egy olyan követ Székesfehérváron, aki több mint 2 millió Ft-ot szedett így össze). Viszont én korábban legfeljebb csak megosztottam dolgokat, amik tetszettek, de személyeset magamról még soha nem posztoltam ki. Az adománygyűjtésnek azonban ez a formája tényleg csak akkor hatékony, ha valóban személyes tartalmakat – érzéseket, gondolatokat, történeteket – osztunk meg a „Jó Ügyünkkel” kapcsolatban. Alig tudom leírni azt az érzést, amikor először posztoltam és mennyire ujjongtam minden egyes like miatt (a kamasz gyerekeim jókat mulattak rajtam, közölték, hogy a fb egyébként is a nyugdíjasoknak van). Később aztán, amikor egy-egy poszt hatására elkezdtek beérkezni az adományok, hát az olyan volt, mint a gyerekkori karácsony, hihetetlen örömet okozott! Tényleg működik az, amit a képzéseken hallottunk, hogy ez a gyűjtés dupla, sőt tripla öröm, mivel nemcsak nekem, követnek okoz örömet, hanem a szervezetnek, azaz az iskolának is, sőt még az adományozónak is (mert közhellyé vált, hogy adni jó, de tudjuk, hogy adni tényleg jó!). Ugyanakkor óriási sikerélményt is ad az egész, megerősít abban, hogy valamit jól csinálsz.

Az első posztok megírása több órát vett igénybe, olyan érzésem volt, mintha az egész város előtt kellene beszédet tartanom, mert a legkülönfélébb emberek olvashatják... (ma már azért ez lazábban megy). Hihetetlenül sokat agyaltam még az indulás előtt azon, hogy miről írok majd – Dióhéj-cikkek garmadája sem lett volna erre elég, így ezeket elvettem –, és igazából aztán adta magát, hogy miről szóljon egy-egy poszt. Egyáltalán sokkal több agyalás volt alapvetően az egész (pl. tényleg túl sokat bibelődöttünk a bemutatkozó szövegeinken szervezeti és egyéni szinten is, nem tudom, hogy ezeket valaki is megnézte-e alaposan), legközelebb (ha lesz újra ilyen) szerintem minden már könnyebben megy majd, jó, hogy lesznek tapasztalatok, amikre lehet alapozni majd.

Azért az adományok dinamikáját még én sem igazán értem, volt, hogy egy „köszönöm és mekkora örömet okozott” poszt után csak úgy dőltek és voltak időszakok, amikor minden igyekezetem ellenére teljesen megrekedt a gyűjtésem. Az is meglepetés volt számomra, hogy sok olyan ismerősömtől kaptam felajánlást, akitől nem is számítottam rá (például egy kedves régi barátom, akivel 15 év után így kerültünk újra kapcsolatba), és akiben szinte biztos voltam, hogy adni fog, nem tette. Mégis nagyon hálás vagyok mindenkinek, aki segítette személy szerint a gyűjtésemet, ezúton is nagyon köszönöm!

Ami nehéz volt még a sok jó érzés mellett, hogy ezt tényleg csinálni kell és tényleg csak akkor működik (ez különösen!), ha folyamatosan rajta van és szívvel-lélekkel beleáll az ember! És bizony a napi munka mellett ez tényleg már hab a tortán, amit este, vagy a szabadidőben lehet csak csinálni.

Összességében várakozáson felül jól sikerült ez a gyűjtés, én nagyon remélem, hogy később többen is kedvet kapnak ehhez. Mert ha 5 követtel közel 2 millió Ft-ot tudunk gyűjteni, mennyit tudunk volna 10, vagy akár 15 követtel előteremteni? Nem a hedonizmus beszél belőlem, hanem, ha többen beleállunk, többre is vagyunk képesek. De mindenképpen jó tapasztalat volt ez akár egy későbbi nagyobb lépéshez.

Most csak remélni tudom, hogy az összegyűjtött összegből tavaszra tényleg egy szép fejlesztést tudunk véghez vinni az udvari játszóterünkön és együtt örülnünk majd neki!

Legyen mindig Új Nap Új Reményekkel és ahogy a pólón is áll: „Az éjszaka és a nehézségek még soha nem győzték le a napfelkeltét és a reményt.” (Bernard Williams)

A SZABADSÁG LEHETŐSÉGE; MIKOR A KÍVÁNSÁGOK TELJESÜLNEK

Balatonparti szüret a harmadik osztállyal

Ebben a csodálatos őszi időszakban azon gondolkodtam, hogy milyen jó lenne elmenni kirándulni, amikor megszólított Ágnes, a harmadikos osztálytanító, hogy szüretelni mennek Berciékhez és lenne-e kedvem őket kísérni. Rögtön igent mondtam, hiszen még soha nem voltam szüretelni.

A gyerekek a Déli pályaudvarról indultak vonattal, ahová bekísérték őket a szüleik és jó két órást utazás után érkeztek meg Balatonudvariba. Mivel a szőlőskert messze volt az állomástól, kocsival vitték őket odáig. Volt, aki személyautóval ment családotól. Először én is vonattal terveztem az utazást, de kiderült, hogy van elég kísérő a gyerekekhez, ezért inkább

pihenten vágtam neki Melinda és Bálint felajánlásával, gyermekeikkel, Bodzával és Boldizsárral. Ezúton is köszönöm nekik, hogy eljuttattak Balatonudvariba és Évinek, aki hazahozott. Mire odaértünk, a "vonatos" csapat már a kertben várt minket. Mikor mindenki összegyűlt, akkor háziasszonyunk, Józsa elmondta a szüret szabályait és a házigazda, Ádám kiosztotta a feladatokat.

Ez egy igazi szőlőskert volt, igen hosszú, tizenegy sor merlot szőlővel. Első nekifutásra három sort kezdtünk el (később négy lett belőle). A szülők fentről indultak, ahol magasabbra nőttek a tőkék, mi a gyerekekkel a kert alján kezdtünk hozzá a munkához.

A harmadikosok mint profi szüretelők nagyon ügyesen rájöttek arra, hogy érdemes két oldalról állni a szőlőtőkék mellé, mert így minden érett fürt bekerül a ládába. Apropó ládák. A ládákat, amelyekbe kb. 16 kg szőlő fér bele, kisebb traktorral hozták ki a szőlőtőkék alá, s mikor megteltek, akkor a harmadikos fiúk megfelelő eszközökkel, kampókkal húzták ki a sor szélére, az útra, ahol az apukák emelték fel újra a traktorra.

Szüret előtt néhányan azt hittük, hogy a gyerekek két-három fürt leszedése után elmennek majd vígan játszani a szőlősorok között, hiszen hívogatja őket a közeli erdő és kis patak, de kellemesen csalódtunk. Hiszen minden gyerek legalább két-három órát szorgoskodott. Látszik, hogy hozzá vannak szokva az igazi kerti munkákhoz, a földdel való tevékenységhez a projektnapoknak is köszönhetően. Ezenkívül nagy örömmel gyűjtötték be a fürtöket, vidámság és jó hangulat zeng-

te be a hegyoldal, amit együtt élhetett át a közösség apraja és nagyja. Mintha egy nagy család tevékenykedett volna együtt.

Közben tízóraira finom süteményeket csipegettünk és a frissen szedett szőlőt is megkóstoltuk a pince előtt. Hihetetlenül hamar végeztünk az első sorokkal, így lendületesen fogtunk a következőknek. Fél háromra már az összes szőlőt leszüreteltük.

Ekkor következett az ebéd, amivel Józsa lepett meg minket. Hallatlanul finom lecsó és a kemény munkára való tekintettel sült kolbász és szalonna várta az éhes sereget. Sütemény is került az ebédhez.

És hogy mi lett a szőlő sorsa? Azonmód egy praktikus gépbe került, ami "leszedte" a fürtökről a szemeket, így a feldolgozás első fázisa is már megtörtént, szinte mire letelepedtünk az ebédhez.

Kicsivel később kellemes volt a pihenés a diófák alatt, gyönyörködtünk az igazán festői panorámában. Ha kicsit feljebb mentünk, a következő pince teraszára, akkor beláttuk az egész tavat. Igazán kellemes látvány volt, ez a táj valóban vetekedik akár Toszkánával is. Hiszen a gyönyörű lankák, a valóban festői környezet és a sziporkázó őszi napsütés nagyon kellemes hangulatot varázsolt elénk.

Ám a fő attrakció a gyerekek számára a traktor volt! A legnagyobb örömeikre Ádám a pótkocsin utaztatta őket. Lementek egész a kis erdőhöz és a patakhoz. Néhányan aztán annyira belejöttünk a szüretelésbe, hogy abba se tudtuk hagyni. A szieszta után még egy sor fehér csememeszőlőt is leszedtünk. Azután pedig az ovisoknak gyűjtöttünk csipkebogyót és bodzát. Közben, aki szerette volna, megkóstolhatta a mustot is, miután Józsa megmérte a cukorfokot.

Remek hangulatú nap volt, hazafelé a gyerekek egy része ismét vonattal utazott. Előtte még arra is volt idő, hogy

kimenjünk a Balaton partra, ahol a gyerekek térdig gázoltak a vízben és gyönyörködtek a vadkacsákban és a távoli hatványában.

Bettina még ebédnél talán úgy fogalmazott, hogy az osztály eddigi életében a hosszú szünetek miatt kevés lehetőség volt arra, hogy ilyen kötetlenül együtt lehessenek a családok. Így talán dupla örömet jelentett ez a nap. Nagy élmény volt a gyerekeknek a szüret mellett a vonatkozás, volt, aki talán először ült rajta. Így sokaknak a kívánsága teljesült ezen a szép őszi napon.

Köszönöm Áginak és a harmadikos szülőknél és diákoknak! Sok ilyen emlékezetes, szép napot kívánok még nekik és a nagy iskolai közösségünk minden tagjának!

Kolinger Margó

(Zárójelben megjegyzem, hogy azóta már a második osztállyal is szüretelttem egy délelőtt itt, Gödöllőn. Annak terméséből folyt a must a Városi Mihály-napon.)

Kucska Klára, 4. osztály

Orosz-Makai Bende, 4. osztály

„AZ ŐSZI SUGÁRZÁSON ÁT SZENT MIHÁLY FÉNYE ÁRAD”

Hűséges olvasóink most biztosan fel-sóhajtanak: már megint a városi Mihály-nap?! Mit lehet még erről írni, hiszen évről évre valamilyen formában mindig benne van az őszi Dióhéjban.

Amikor elkezdjük szervezni nyár közepén (na jó, mostanában már inkább a végén) a Mihály-napi Családünnepet, bennünk is újra és újra kérdések merülnek fel az- zal kapcsolatban, hogy valóban szükségünk van-e erre, lesz-e hozzá megint elég erőnk, akaratum, hogy belső és külső sárkányainkkal megküzdve végigvigyük azt az ugyanaz, mégis mindig más folyamatot immáron sokadszorra is. Miben ragaszkodjunk a megszokott dolgokhoz, miben keressük az újat? Hogyan lehet újra belelkesíteni, lendületbe hozni magunkat és a közösséget? Ott motoszkál bennünk az is, hogy mi lenne, ha idén kihagynánk? (Tavaly ez nem volt kérdés...) Minden újabb nehézségnél – amiből azért akad bőven a szervezési folyamatban – megkérdezzük magunktól és egymástól, hogy miért is vágtunk már megint bele, kellett-e ez nekünk...

Ahol az egész iskola egyszerre mozdul...

Az alábbi levél közvetlenül a városi Mihály-nap után íródott. Az erősnek tűnő felütés, pláne a sorokban megbúvó el- lentmondás némi magyarázatot kíván, annak ellenére, hogy – bevallása szerint – olykor magában a főszervezőben is hasonló érzések kavarnak.

„Kedves Jutka! Bevallom, a városi Mihály-nap előtt már ráz a hideg és Mihály kardja élére kívánom az egészséget, de a hely-

és persze közben is sokszor, a végén pedig – amikor újra minden várakozást felülmúlóan jól sikerült – mindig úgy érezzük, hogy érdemes volt: megint sokat adtunk és sokat kaptunk a folyamat során. A csillogó szemeket látva a parkban mindig elhatározzuk, hogy jövőre is lesz folytatás.

Minden évben kérdés az is számunkra, hogy mit írjunk a Mihály-napról az osztálylistákon, a hírlevélbe, a Szolgáltatba és persze a Dióhéjba. Írjunk-e egyáltalán, vagy már mindenki fejből tudja az unalomig ismételt gondolatainkat? Lehet még erről bármi újat írni, bármi olyat, ami felkelti mások érdeklődését, elgondolkodtató, élő, mélyreható?

Idén két szülőtársunkat kértük meg arra – egy „rég motorost” és egy viszonylag friss erőt –, hogy írásaikon keresztül visszatekinthessünk erre a nagyszabású városi eseményünkre. Bízunk benne, hogy mindannyiunknak lelkesítő és elgondolkodtató lesz írásaikat olvasni, és erőt ad a folytatáshoz!

színrre érve mindez átalakul és rájövök, hogy ez milyen jó. Nagyon jó.”

Szóval, szeptember. Épp felvesszük új életünket, az iskolát, leporolom az átmeneti kabátot, a délutánok is rendeződni látszanak, készülődök betakarózni az őszi falevelekkel. Ebben a színes, álomszerű állapotban koppan a fejemre Mihály napja, ha már az évszagnál mara- dunk, mint egy kemény dió. Vagy inkább

kettő. Kapaszkodó gyanánt próbálok visszagondolni az utolsó Mihály-napi szerepemre: melyik helyszínen voltam? Mit csináltam? Hiába fogódkodom a tavalyi, vagy azelőtti komfortomba, azok már nem érvényesek – minden évben más a feladatunk. Többszintű kihívás ez, az egyetlen olyan esemény, ahol az egész iskola egyszerre mozdul. S hogy mik ezek a mozdulatok? Az adó kéz látványa jelenik meg bennem, vagy egy ismétlődő, szép forgás, merész fölfelé törekvés, zuhanás, keresztelő mozdulatok, tapogató egyensúly, ívek, körré kapaszkodás. Aki több éve tagja a Waldorf-közösségnek, Mihály napján ezeket mind tapasztalhatja. Lássuk. A kipakolás, a tér előkészítése számomra misztikum. Életet adunk a helynek. Bármekkora kalamajka is előzi meg (a padok, sátrak beszerzése, mondhatni, vadászata jócskán profán), amikor minden a helyére kerül és megszületik az esemény fizikai teste,

az önmagában is ünneplendő. Elöttem van egy vágy (a múltból vagy a jövőből? Hm.), ahogy a sátorállítók, asztalcipelők magasra emelik a kupáikat. A nyitány számomra mindig könnyebb energia. De mi a helyzet a zárással, a lebontással? A „buli utáni takarítás” egészen más hangulatú, nehezebb, nagyobb erőt kíván. A külső sötétség csöppet sem segít. Sőt. Többgyermekes, akkor még ráadásul kisgyermekes szülőként megesett, hogy pakolásakor nem találtam a gyerekeimet. Egy örökkévalóságnak tűnt az a pár perc, míg rájuk bukkantunk a park bokraiban. A harmadik osztály kiemelt erőpróbája ez az időszak, mikor az iskolai Mihály-nap után a városi zárófeladat is az övék. Bármilyen szervezeten működik az esemény ezen része, nekem sosem tűnt könnyű pikpakkságnak – inkább nagy belső erőt kívánó tettnek. Visszagondozzuk a teret. Sarkalatos pontnak tartom ezt a záróakordot.

Ennek kapcsán megkérdeztem a nagyfiamat, aki idén a Termik-tábor konyháján dolgozott (tehát a tábor szakrális közepén), hogy milyen érzés volt neki visszaadni a helyet a természetnek, elbontani a sok munkával felépített konyhát? Mi segített neki a búcsúzásban? Azt mondta, azok a segítők, akik korban már megtehetik (18), a táborozók elutazása után még ottmaradtak. Alig várja, hogy ennek a körnek ő is része legyen, hogy maradjon megünnepelni a jól végzett munkát. Hopp. A szépséges kezdő ceremónia mellé teremthetnénk egy méltó zárást: vagy egy búcsúkör vagy egy későbbi visszaemlékezés formájában.

Mert jó volt körhintásnak lenni, abban az évben különösen, a Világfánál, mikor Boka Gábor vásári komédiáját nézve hajtottam a körhintát. Hatása alatt én is valódi rikkancsként toboroztam a beszélőket. Az ügyességi játékok koordinálása is kedves emlékeim közé tartozik, különösen a horgászjáték, mikor a kétévesek a halakat horgászták ki a vízzel telt teknőből, én meg a vizes kétéveseket. A patkódobáló-játék során a hozzátartozók már-már önkívületi állapotban drukkoltak, mikor csemetéjük dobott. Ekkor jöttem rá, mi a pedagógusok igazi kihívása: a gyerek mögött megbúvó szülő. Más évben a kézműves sátorban ültem gesztenyesárcánnyal készítve – különösen hűvös volt, igazán jólesett a büfések figyelmére meleg tea formájában. Az idén éppen itt, a büfében töltöttem egy órát, de miután nyitáskor rengeteg segítő volt, s nekem meglehetősen stresszes volt a feladat, visszanyargaltam a saját portékáimhoz. A büfé problematikáját az idei „sokadik hullámos” helyzet adta: szerencsés-e, ha az adott vevő metakommunikációjából olvassuk le, hogy mi, árusok,

hogyan érintkezzünk a számára felkínált élelemmel? Ha nem is professzionális, de annál inkább praktikus megoldások születtek. Az idén még nem sikerült teljesen megvalósítani a „Hozz magaddal egy tányért és egy poharat!” felhívást, kihívást, de bízom a közeli rutinná válásban. Az azonban bizonyos, hogy a minimális hulladéktermelésben, élelmiszerminőségben, mives portékákban, kulturális és zöld programokban szerintem a legnagyobb fesztiválokat is leköröztük. Mit láttam még? A portékáim (ütőfás mézesbábok, Waldorf-manók, horgolt állatkák) mögül kikandikálva egy idilli világ tárult elém: mindenki szép rendben tette dolgát, az egész forgatag: a ládamászók, a körhintások, a patkolókovács és fia szép harmóniában, a színészek, a zenészek, a játékmesterek, a kézművesek, a fabatkások, a büfések. Az ovis és a farmiskola kuckói mellett üdítő látvány volt a jurta váza (kerege), mely kincseket őrző menedékként volt jelen. Több vélemény, s egyben saját érzékelésem alapján is ez volt az eddigi legjobb városi Mihály-nap. Bizonyoságul álljon itt egy rövid történet: Az árusok során sétálva megálltam két szülőtárrsal beszélgetni, mikor lassan egy igen kellemes érzés telepedett ránk, ha a kellemes érzések egyáltalán telepedni szoktak, vagy inkább ránk simulni. Ebben a békebeli idillben (a körhinta, zenész, korzózó emberek) kicsit össze is szorítottam a szemem, hogy valóban jól látom-e beszélgetőpartneremen a szűk, húzott ruhát, és fején a kalapot, vagy csak képzeltem? Ez a harmónia adta a kizökkent időt, amit egy mély sóhaj kíséretében mindhárman érzékelünk? A jóságos, áldott állapotot? Ez a saját akkori kérdésem. Több hét eltelt, s kérdéseim száma gyarapodott. Egyensúlyban

tudom-e tartani egy ünnepen a belélegzést és a kilélegzést? Mikor jelenik meg a feladat mellett az önfeledtség? Megjelenik-e egyáltalán? Van-e bátorságom nemet mondani arra, amit nem érzek magaménak? Tudok-e együtt dolgozni emberekkel, akik se nem munkatársaim, se nem barátaim? Sorstársaim? Ha igen, miben? Mire szerződünk egy ese-

ményen? Meg tudom-e köszönni a hirtelesen beugrók segítségét? Vagy az állandó szereplők, szervezők munkáját? Merre áll az állandóság és változás egyensúlya? A kérdések folytathatóak.

„Kedves Mihály! Adj bátorságot a kérdéseinkhez és utat a válaszokhoz!”

Turba Bea

Élménybeszámoló a fényképező túlóldaláról...

A fotózás egy egyszerre könnyű és mégis roppant nehéz helyzettel kezdődik: otthon kell hagynom az "anyát", kicsit el kell rejtőznöm a fényképező mögé. A gyermekeim engedni fogják?! A kérdés költői. Igen.

Mindig megtisztelő és hatalmas élmény fotózni egy olyan rendezvényt, ahol a közönség, a fellépők, a bemutatót tartók ennyire egy hullámhosszon vannak. Szinte sugároznak felénk, akár a színpadról, akár egy műhelyből, akár a nézők sorából kapok el pillanatokat. Persze úgy könnyű, hogy aki előbb még a színpadon táncolt, az nemsokára kézműveskedik, majd egy sátorral arrébb pont kipróbál

valamit azokkal, akik közül való, ahová tartozik.

Bármerre mentem, bármelyik részére keveredtem az ünnepségnek, mindig szembe jött velem egy mosoly, egy kedves pillantás. A szülők szinte mint gyerekek (nevetés, viccelődés), a gyerekek szinte mint szülők (összpontosítás, komoly tekintet, alkotás).

Minden a helyén van.

A szerdai énekkel felkeltettük, a szombati vásárral nyugovóra küldtük a napot.

Feljethetetlen élmény volt, köszönöm!

Kádár-Éliás Anikó

DÉLUTÁNI EURITMIA SZÜLŐKNEK

Az elmúlt években néhányan megkerestek, hogy szívesen euritmiáznátok, hogy Ti magatok is éreztétek e művészet jótékony hatásait. Eljött az idő, hogy teret engedjünk ennek a kívánságnak. Közben Galina kolléganőm is felkért, hogy indítsunk idén közösen egy csoportot, "Bevezetés az euritmiába" címmel.

Így szerdánként 17:00-18:00 óráig várjuk a kedves érdeklődőket az euritmia teremben, fent a második emeleten.

Kéthetente találkozunk, **a következő alkalom november 3-án, szerdán 17:00 órától lesz.**

Az érdeklődők jelentkezzenek nálunk személyesen, vagy az alábbi telefonszámokon:

Póder Galina: +36 20 343 6194

Kolinger Margó: +36 20 339 8564

KITEKINTŐ

FREUNDE TÁMOGATÁSOK A KRÍZISHELYZETEKBE

Az elmúlt években már sokszor olvashattatok a hírleveleinkben, felhívásainkban és a Dióhéjban is a Freunde-támogatásokról. Iskolánk Kecskés Juditnak köszönhetően 2013-ban kapcsolódott be a Freunde der Erziehungskunst Rudolf Steiners nevű antropozófus szervezet keresztszülői programjába. 8 éve már, hogy a különböző pénzügyi segítséget nyújtó lehetőségeiből diákjaink, családjaink, osztályaink és rajtuk keresztül egész iskolai közösségünk részesülhet. Ebben a tanévben már közel havi 300.000 Ft a hozzánk érkező keresztszülői támogatások teljes összege. Az évek során voltak már támogatóink családok, osztályok, és néhány évig egy biotermékeket forgalmazó német vállalat is. Nem csupán pénzügyi segítséget jelent számunkra a Freundéval való kapcsolat, sőt, elsősorban nem is ezt emelnénk ki, ha arra gondolunk, mennyi mindent kaptunk már ettől a lehetőségtől. Kaptunk barátságokat (a keresztszülőkkel kialakult kapcsolatokról, látogatásaikról már írtunk a korábbi Dióhéjakban) és példaképeket (Cilli és Matthias bemutatása a 2019 János-napi számban található). Kaptunk megható történeteket, megismerhettünk sokszínű életutakat, tanulhattunk kapcsolatokat építeni és elengedni, köszönetet mondani. Kaptunk bőven fejlődési lehetőséget abban, hogyan is használjuk fel a lehető legjobban a támogatásokat: felelősséggel, szeretettel, értékeinket erősítve. Amikor 2015-ben először osztály-keresztszülőt kapott Györgypál Ildikó osztálya és ezzel egy várakozáson felüli nagy adományt (erről a Dióhéj 2015 húsvéti számában olvashattok bővebben), létrehoztuk az azóta is működő belső Freunde Alapot, aminek köszönhetően az érkező támogatásokat szélesebb körben tudjuk közösségünk segítésére, a pénzügyi szolidaritás erősítésére használni. Még így, közel egy évtizednyi tapasztalattal a hátunk mögött is folyamatosan megújuló örömmel és hálával tudjuk fogadni a hírt egy-egy újabb támogatóról, ahogyan ez éppen a napokban is történt.

A keresztszülőkön túl másfajta segítséget is kaptunk már a szervezettől. Sok-sok évvel ezelőtt jelentősen hozzájárultak a tornasátrunk felállításának költségeihez, az idei év elején pedig bennünket is megkérdeztek, hogy szükségünk van-e segítségre a járvány okozta nehézségek áthidalásához. Mivel ezt meg tudtuk önerőből oldani, elmeséltük nekik az iskolaépület-felújítási terveinket, amit nagy örömünkre 26.000 Euróval támogattak, a svájci Evidenz Alapítvány (még egy régebbi épületvásárlási tervünkre felajánlott) adományával együtt.

Az évek során a Freunde működését egyre jobban megismerve mélyebben beleláthattunk abba is, hogy szerte a világon milyen körülmények között működnek Waldorf-intézmények. Szeretnénk most egy kis kitekintést és helyzetképet adni az alábbi, a Freunde honlapjáról lefordított adománykérő levéllel arról, milyen körülmények között működnek Waldorf-óvodák, -iskolák néhány országban. Amikor arra gondoltunk, hogy a Dióhéjban írunk erről, akkor az volt az eredeti célunk, hogy kicsit kitágítsuk a nézőpontjainkat, elgondolkodtassunk, segítsük a megismerési folyamatainkat. Annak pedig különösen örülünk, ha ezek a sorok arra ösztönöznek néhányunkat, hogy akinek van erre lehetősége és úgy érzi, hogy megszólítják az alábbi történetek, pénzügyi támogatást is nyújtson.

Háború és katasztrófák: Válságok a koronavíruson belül

Az egész világot érinti a koronavírus. A Waldorf-iskolák független intézményként nem kapnak állami támogatást, és sok helyen olyan nehéz gazdasági helyzetbe kerülnek, mely a pusztító létüket veszélyezteti. "A koronavírus következményeinek enyhítése" című sürgős felhívásunkkal ezeknek a Waldorf-óvodáknak, -iskoláknak és gyógypedagógiai intézményeknek szeretnénk segíteni. Világossá vált számunkra, hogy néhány országban különösen nehéz a helyzet, mert a koronavírushoz háborúk, természeti katasztrófák vagy olyan szörnyű gazdasági körülmények is társulnak, melyek már a világjárvány előtt is romboló erejűek voltak. Fordítsuk figyelmünket néhány ilyen országra: Etiópiára, Libanonra és Örményországra.

Hawzien, Etiópia: Covid-19, sáskajárás és háború Tigray-ben

Az észak-etiópiai Hawzien kisvárosban 2006 óta működik Waldorf-óvoda, 2014 szeptembere óta pedig Waldorf-iskola. A szülők csak jelképes összegeket tudnak fizetni az óvodának és az iskolának, így létük szinte kizárólag adományoktól függ. A járvány miatti korlátozások

sok családban a megélhetési forrás elvesztéséhez vezettek. A szülők nagy részének jövedelme a mezőgazdasági és kézműves termékek értékesítéséből származik, és a piacok kiesésével hirtelen nincstelenné váltak.

Tavaly év eleje óta az északkelet-afrikai régió több egymást követő sáskajárással is küzd. Atsbaha Gebre-Selassie elmondta nekünk: "2020. október 15-én számos raj elérte Hawzient és környékét is, felfalva a dúsan fejlett növényeket". Igazi katasztrófa ez. Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete rávilágít: „Egy sáskaraj egy nap alatt körülbelül annyi táplálékot képes elfogyasztani, mint 35.000 ember”. Sok gazda még az érés előtt betakarította a gabonát, remélve, hogy legalább az állataiknak lesz elég élelmük.

November elején Észak-Etiópia további nehézségekkel nézett szembe, amikor a Tigray régióban az év eleje óta lapangó konfliktus heves háborúvá vált. Több mint 100.000 ember vált menekültté. A heves harcok a mindössze 100 kilométerre fekvő Hawzient is érintik. A telefon- és villanyvezetékeket többször elvágták, a piacok zárva maradnak, az utak pedig túlterheltek. "Ha nincs köz-

lekedés, nagyon nehéz hozzájutni az alapvető élelmiszerekhez, gyógyszerekhez és egyéb szükségleti cikkekhez" – magyarázza Atsbaha Gebre-Selassie. A hawzieni Waldorf-iskolának és a diákok családjainak szükségük van a folyamatos segítségünkre.

Bejrút, Libanon: féktelen infláció és politikai bizonytalanság

A bejrúti kikötőben augusztus 4-én bekövetkezett pusztító robbanás súlyosan érintette a meggyengült országot. Az elmúlt években Libanon gazdasági helyzete folyamatosan romlott. A kormány nem akarja vagy nem tudja megoldani az infrastruktúra és a közüzemi szolgáltatások komoly problémáit; a nemzeti valuta, a libanoni font pedig erőteljesen leértékelődött az amerikai dollárral szemben. Ahogy Reem Mouawad, a

Step Together, egy gyógypedagógiai iskola és szociális terápiás intézmény vezetője elmondta: "Az átlagjövedelem mindössze 100 amerikai Dollár havonta".

A szociális intézmények évek óta nem kapnak állami támogatást, így teljes mértékben adományokra és adománygyűjtésre szorúlnak. A koronavírus még inkább megnehezítette a munkát. Reem Mouawad úgy próbálja a lehető legjobban működtetni a gyógypedagógiai iskolát, hogy kis csoportokban dolgozik, házhoz megy, vagy online tanít. A személyzet motiválása kihívást jelent, és sok munkát igényel. Jelenleg még ez az iskola is csak havi 100 amerikai Dollárnak megfelelő összeget tud fizetni a munkatársainak. Ahhoz, hogy hónapról hónapra legalább ezt az összeget ki tudják fizetni, a segítségünkre van szükségük.

Szanya Balázs, 4. osztály

Szabó-Krajczár Kira, 7. osztály

Jereván, Örményország: a Hegyi-Karabah körüli konfliktus és annak következményei

Örményországban hat hónapra bezártak az iskolák, utána pedig a gyerekek csak szigorú feltételek mellett térhettek vissza az iskolába. A hosszúra nyúlt iskolabezárás, a higiéniai körülményeknek megfelelő személyes tanítás és a társadalmi távolságtartási szabályok betartására irányuló extra erőfeszítések a felsőbb osztályok további online tanításával és a korlátozásokkal együtt nagy gondot jelentenek a jereváni Waldorf-iskolának is: "A diákok szüleinek többsége az idegenforgalomban, kávézóban, éttermekben és szállodákban dolgozik" – magyarázza Ara Atayan az Aregnazan Waldorf-iskolából, melyet még az 1990-es évek elején alapítottak.

"Sokan elvesztették a munkájukat. Van, aki kevesebb tandíjat fizet, van, aki egyáltalán nem tud fizetni semmit". Ara Atayan csak tavaly ősze vonatkozóan a havi költségvetés 50 százalékát kitevő veszteségekkel számolt. Összesen 108.000 eurós hiányt kell kiegyenlíteni, hogy az iskola tovább működhessen. A koronavírus mellett az ország a Hegyi-Karabah miatt kitört évszázados viszálytól, az azerbajdzsániak és az örmények közötti háború következményeitől is szenved.

Ebben a háborúban a Waldorf-iskola több egykori diákja is életét veszítette. A háború kiterjedésének következtében sok örménynek el kellett hagynia Hegyi-Karabahot. Az Aregnazan Waldorf Iskola most nagyszámú nincstelen menekültről gondoskodik.

Bármilyen támogatásra, akár további nevelői kapacitásra, akár élelmiszer vagy szállás formájában, nagy szükség van.

Hálás köszönettel az adományokért,
Nana Goebel, Henning Kullak-Ublick,
Bernd Ruf, Andreas Schubert

Adományszámla (Németország)

Freunde der Erziehungskunst

GLS Bank Bochum

IBAN: DE47 4306 0967 0013 0420 10

BIC: GENODEM1GLS

Keyword: „Waldorf in crisis areas“

A Freunde honlapja (német, angol és spanyol nyelven is olvasható): www.waldorf-freunde.de

Az összeállítást készítette: Fábíán Zsuzsa

TERMÉSEKBŐL FÜGGŐDÍSZ

Madarasi Anikó

Farm-alapú Nevelésért Egyesület / Rügyek közösség, Gödöllő

Az őszi séták emlékeit sokáig megőrizhetjük, ha színes, szagos só-liszt gyurma formákban a szobánk falán díszeleg.

Gyurma hozzávalói:

- 250 g liszt
- 1 dl víz
- 1 evőkanál olaj
- 2 nagy evőkanál só
- 4-5 csepp illóolaj

Színezéshez fűszerek:

- Barna: Kakaó
- Citrom: Kurkuma
- Narancs: Pirospaprika
- Zöld: Spirulina por
- Szürke: Szénpor

Összeállítás:

1. A terméseket finoman a körülbelül fél centiméterre nyújtott gyurmába nyomjuk.

2. Fém sütőformákkal tetszőleges mennyiségű korongot készítünk.

3. Szalmaszállal vagy szívószállal kilyukasztjuk őket.

4. Teljes száradás után felköthető az összes korong.

5. Végül akaszd szobád falára, hogy mindig gyönyörködhess benne.

+ 1 TIPP: a gyurma-alaprecept (színezve is) jól záródó dobozban sokáig játékként is megállja a helyét.

SZENT MÁRTON NAPRA

El - vesz - tet - tem gu - ná - rom, gu - ná - rom,
én azt ke - res - ni já - rom, ni já - rom,
kéz - nél volt a kis csu - por, nagy csu - por,
ki - be a sze - re - lem volt, be - le - folyt.
ha - ton van - nak a mi lu - da - ink,
há - rom fe - hér, há - rom fe - ke - te.
Gu-nár, gu-nár, li - ba gu-nár, gu-nár a ket - te - je,
sza-bad a me - ze - je, ki - nek nin - csen pár - ja,
az lesz a gu - nár - ja.

UTÓSZÓ

„Akkor ma hogyan beszél Michael? ... komolyan beszél: úgy, hogy mindig valami nagy dologra tartja képesnek az embereket. Nem akar csupán befogadó embereket, akik mindig csak elfogadni akarnak. Fölöttük mindig nagyvonalúan szemet huny. Azokat keresi, akik saját maguk akarnak véghezvinni valamit, amit a világban a világnak kívánnak.”

Emil Bock: Mihály eszméje

Amikor a születésnapomra megkaptam a Kóhalmi családtól (és persze rögtön el is olvastam) Peter Selg Civil kurázi című könyvét, már akkor ott motoszkált bennem az a gondolat, hogy valami ilyesmiről kellene szólnia a következő, őszi Dióhéjnak. A szerkesztőcsapattal sokat beszélgettünk erről, és végül is a **szabadság és felelősség** témakörét választottuk jelen számunk fő témájának. Néhány hete páran meghallgattuk Ertesey Attila előadását a Cinkotai Waldorf Óvodában, ami tovább erősítette bennünk azt, hogy ezzel foglalkozunk. Azt szeretnénk volna kicsit mélyebben és többféle nézőpontból körbejárni, hogy vajon mi lehet(ne) a Waldorf-intézmények szerepe és felelőssége olyan élethelyzetekben, amit például a koronavírus hozott (lezárások, távolságtartás, digitális oktatás, élő, személyes kapcsolatok hiánya, oltások, védettségi igazolvány stb.).

Vajon lehetnek-e más utak, mint elfogadni mérlegelés nélkül mindent, amit előírnak nekünk? Miben és meddig lehet kompromisszumokat kötni? Hogyan lehet(ne) valóban szabad iskolákat, óvodákat működtetni? Merünk-e magunknak és másoknak valódi, őszinte és bátor kérdéseket feltenni, és mély megismerésből fakadó válaszokat keresni rájuk?

Egy Dióhéjnal persze ez azért sosem ennyire egyszerű, hogy kiválasztunk egy témát, és majd mindenki arról ír... Folyamatában alakul, mindig jönnek közben új ötletek, az eredeti témától távolinak tűnő írások, és persze a tervezett cikkek sem mindig készülnek el. Így bennünk is folyamatosan alakul, változik menet közben, hogyan rakjuk majd össze, milyen témához kérjünk meg (beszéljünk rá szelíden...) még gyorsan valakit, hogy írjon, mit kellene még egy kicsit átdolgozni, formálni. Egészen addig az utolsó hajnali pillanatig, amíg nyomdába kerül az újság, alakul és változik, hatunk rá és hat ránk, élő és éltető a készítése.

Az első cikkek beérkezésekor most is nagyon nehéz volt elképzelni, hogyan tudunk a fő témánknál maradni, de úgy éreztük, hogy nekünk is nemcsak szabadságunk, de felelősségünk is, hogy ezzel foglalkozunk ebben a formában is. Bizalommal vártuk, hogy kialakul és szépen összeáll a végére, és így is lett. Az évnnyitó mesétől a Freunde-támogatásokig mindenben látható és érzékelhető az a gondolkodási folyamat, ami mindennapjainknak is része szűkebb és tágabb közösségeinkben.

Megerősítésként, a teljesség igénye nélkül néhány ehhez kapcsolódó gondolat a cikkekből:

- A mérlegelés alapfeltétele a tudatosság. Csak tudatos mérlegeléssel tud a két pólus között létrejönni valami új. De ez az új már közös, mely egy dinamikus egyensúlyban állandó változásra képes.
- A lángforrás őrzői vagytok. Őrizzétek mindannyian a forrást! Együtt többek vagytok! Együtt többre vagytok képesek!
- A szeretetnek szüksége van érzelmi próbatételekre, lelki megpróbáltatásokra, hogy fejlődésnek indulhasson, ugyanakkor a szeretet csak a szabadságból születhet meg.
- Az antropozófia az általános emberinek a kísérleti módszere.
- A szeretetteljes isteni erők csak ott állnak munkába, ahol az emberi erők elérkeznek a határaihoz.
- Létezik-e civil kurázi, erő és bátorság azt mondani, hogy: NEM?
- Hogyan tudjuk a jelenleginél hatékonyabban képviselni az antropozófiai ember- és világképet az iskoláinkban, amin a Waldorf-pedagógia is alapszik.
- Úgy telt a nyár, hogy körülöttem szó szerint és átvitt értelemben is „kizöldült” az iskola, és ettől több mint jó érzés töltött el.
- Az iskola számunkra egy „élő-lény”. Hasonlóképpen az emberhez van fizikaisága, lelkisége és szellemisége, s ezek a részek szervesen kapcsolódnak egymáshoz, és ki is hatnak egymásra, meghatározzák egymást.

Emellett folyamatosan alakulnak, változnak, s így – reményeink szerint – fejlődnek.

- Az iskolai konyha nem lehet profitorientált vállalkozás – fontos, hogy az egész iskolai közösség akarátát fejezze ki.
- Mert valóban minden kicsiben kezdődik és sok kicsi sokra megy. Na meg... csak együtt megyünk sokra!
- „Kedves Mihály! Adj bátorságot a kérdéseinkhez és utat a válaszokhoz!”

Az, hogy jó úton haladunk-e, talán csak történelmi távlatokból fog tisztábban látszódni, sőt lehet, hogy még akkor is vitatható lesz. Amit most megtehetünk és meg kell tennünk az az, hogy folyamatosan keressük az utat, feltesszük a kérdéseket és gondolkodunk a válaszon, kapcsolódunk egymáshoz, megismerünk, lehetőségeinkhez képest minél ítéletmentesebben. Ahogyan Krisztián évnnyitó meséjében olvasható, őrizzük a forrást; és mérlegelünk, hogyan ebben Erzsike sorai is megerősítenek bennünket. Mindezeket a mindennapokban a tetteinkkel is kifejezzük: István és Miklós is megmutatja, hogyan „élő-lény”-ként szépül és fejlődik az iskola külső-belső környezete; ahogyan teszünk azért, hogy megtaláljuk ezekhez a forrásokat az ebben a számban is olvasható különböző módokon (Freunde, követes adománygyűjtés). Keressük a továbblépési lehetőségeket a minél több szempontból szabad, fenntartható iskola felé – ehhez adhat további támpontokat például az iskolai konyháról szóló fordítás, Christof Wiechert vagy Peter Selg gondolatai Ákos és Orsi tolmácsolásában. Közösen keressük az utat, az építő és összetar-

tó erő érezhető Margó, Bea, Anikó, Adri, Berni, Jutka beszámolóiból a különböző közösségi tevékenységekről is. Gyarmati Judit írásából bepillantást nyerhetünk a regis civil kurázsiba is, így jobban érezhetjük, hogy egyáltalán nem egyedül keressük az utat. A válságövezetekből bemutatott körképből látható az is, hogy mennyire más, mennyire számunkra felfoghatatlanul nehéz helyzetekben is helyt tudnak állni, helyt kell állniuk Waldorf-intézményeknek, közösségeknek. És persze az égiek is teszik a dolgukat, ahogyan ez Merci fordításában is megerősítésre kerül.

Mostanában sok visszajelzést kaptunk, hogy egy-egy felmerülő kérdésnél, témánál előveszitek a Dióhéjak régebbi számait, hogy felidézétek, újraolvasások, olykor még szülői esteken vagy

konferenciákon is előkerül egy-egy korábbi cikk. Sőt, nem is csak a gödöllői közösségben, hanem tágabb közegben is, aminek szintén nagyon örülünk, hiszen mindannyian „egy köpönyeg alatt vagyunk”, ahogyan arról már többször is írtunk (legelőször az újraindított Dióhéj legelső, 2013 adventi számában).

Azzal a reménnyel indítjuk el a nyomdába az őszi Dióhéjat, hogy mindenki, aki kézbe veszi, talál benne olyan írást, amit szívesen olvas, ami elgondolkodtatja, segíti a megismerési folyamatait, újabb és újabb kérdéseket és válaszokat inspirál. Hiszen „a mihályi sohasem a létezőben és a készben rejlik, hanem egészen újonnan kell megtalálni és megtanulni érezni; mindig a keletkezőben van, abban, amiért küzdeni kell.”

Fábián Zsuzsa

Czakó Dorka, 8. osztály

"Michael, prestami la tua spada..."

" Michael,

Add hát kardod,
hogy felvétehessem magam
a bennem lakozó sárkány,
legyőzésére.

Tölts el erőddel,
hogy elpunctithassam
az engem megbíntani akaró
sellemeret.

Hass bennem,
hogy felragyoghasson
énem fénye,
mely hozzád méltó tettekre
vezet.

" Michael.

Rudolf Steiner
ca 1910.

(Giovanni Colazza-nál)
GA. 268./40.p.

A fordítást készítette: Kunk Orsi

DIÓHÉJ

A Weöres Sándor Oktatási Kulturális
és Szabadidős Egyesület kiadványa

Megjelenik 120 példányban

Honlap: www.waldorf-godollo.hu

Facebook: Gődöllői Waldorf Hírek

Főszerkesztő: Fábian Zsuzsa
Szerkesztők: Forgács Erzsébet,
Kecskés Judit, Kuntz Orsolya
és Skoda Mercédesz

Fotó: Skoda Mercédesz, Kádár-Élías Anikó
Vanczer János, Ujcsek Blanka, Lovász Krisztián
Lektor: Petricsák Judit

A borítót Kőhalmi Ákos készítette.